

A VÉDJEGY MÁSODLAGOS FELHASZNÁLÁSA

BEVEZETÉS

Mint minden jogterület a védjegy jog is alkalmazkodik, s próbál megfelelni az élet – itt elsősorban a gazdasági élet – változásainak. A piac újonnan megjelenő igényei új követelményeket támasztanak a joggal szemben is, amely, ha bizonyos esetben kis késéssel is, igyekszik ezekre megfelelő és a jogalanyok igényét is kielégítő választ adni. Így kerülnek be a védjegy jog területére olyan modern, s pontos magyar megfelelővel nem is rendelkező kifejezések, mint az e dolgozatban szereplő licencia, franchise, know-how és merchandising.

Dolgozatom célja a védjegy eme új felhasználási területeinek összehasonlító szintű bemutatása. Ahhoz, hogy megértsük, mi számít a védjegy felhasználása szempontjából újnak, talán érdemes kiindulni annak hagyományos funkcióiból.

A védjegy legalapvetőbb célja, áruk vagy szolgáltatások, más hasonló rendeltetésű áruktól vagy szolgáltatásoktól való megkülönböztetése. Hatályos védjegy törvényünk¹ alapján nem is nyerhet védjegyként történő bejegyzést az a megjelölés, amely nem rendelkezik ezzel a megkülönböztető funkcióval. A védjegyet az áruk előállítói, forgalmazói vagy a szolgáltatások nyújtói tehát elsősorban arra használják fel, hogy saját terméküket, szolgáltatásaikat a konkurens termékektől, szolgáltatásoktól egyértelműen elkülönítsék. Ebből azonnal kitűnik, hogy a mai piacgazdaságban a védjegy elsősorban versenyeszközt jelent, ugyanakkor a másik oldalról a fogyasztó számára is nyilvánvalóan könnyebbé teszi az egyes termékek és szolgáltatások kiválasztását.

A védjegy arra is szolgál, hogy asszociációt alakítson ki a termék és annak származási helye között. Ezt nevezzük eredetjelző funkciónak. Sok esetben egy nevesebb védjegy (márka) a fogyasztó számára egyben garanciát is jelent a minőségre, így a védjegy néhol minőségjelző szerepet is betölt. Ennek a vásárlási szokásokra kifejtett hosszabb távú eredménye lehet a fogyasztói márkahűség

kialakítása. A megkülönböztető és eredetjelző funkció következtében a védjegy alkalmas az áru vagy szolgáltatás népszerűsítésére, azaz egyfajta reklám-funkció betöltésére.

A fentebb leírtakból megállapítható, hogy az elsődleges (hagyományos) felhasználási területeken a védjegy árukba és szolgáltatásokba ágyazva jelenik meg. A másodlagos (új) felhasználáskor ez már nem érvényesül, és a védjegy egyfajta terméként kerül értékesítésre. Ennek többféle oka lehet: bizonyos esetekben az elsődleges felhasználás egyéb gazdasági okok miatt gátolva van és a védjegy tulajdonosa kénytelen azt másként hasznosítani, míg máskor – elsősorban a franchise és a merchandising esetében – ezt a hagyományos felhasználást nem akadályozza semmilyen tényező, és az újabb hasznosítás oka, egyszerűen csak a magasabb piaci részesedés és a nagyobb nyereség elérése.

Vizsgálódásunkat a védjegylicencia-szerződés részletes bemutatásával kezdjük, hiszen a következő két felhasználási terület erre a kontraktusra épül. Védjegyjogi szempontból mind a franchise, mind a merchandising alapja a védjegylicencia-szerződés, de ez az alapkontraktus a két esetben más jellemzőkkel bír. Az elemzés során eltávolodunk a klasszikus és Ptk. által nevesített szerződésektől, de az eligazodást ebben az esetben is a Ptk. rendelkezései segítik.

A védjegy szempontjából azt kell a vizsgálódás középpontjába helyeznünk, hogy az első részben tárgyalt védjegylicencia-szerződés a franchise és a merchandising esetében miben tér el egymástól. A szerződéskötő felek jogai, kötelezettségei mennyire eltérőek, mik azok a specialitások, amelyek megkülönböztetik, s egyben egyedivé teszik a védjegy törvényben meghatározott alapszerződéshez képest. Érdekes kérdést jelent annak kibontása, hogy hogy kapcsolódik mindehhez a know-how intézménye.

A vizsgálódás a védjegy adásvételével zárul, amely már logikailag nem illeszkedik az előző három jogintézményhez, de dogmatikailag mindenképpen abban a tágabb halmazban foglal helyet, amelyet a védjegy új felhasználási területének nevezünk. Emiatt számos olyan vonást hordoz magában, ami indokoltá teszi e helyütt történő megemlítését, s nem utolsósorban segít annak megállapításában, hogy valójában meghatározható-e a védjegy értéke, és ha igen, azt milyen módszerekkel lehet megtenni.

I. A VÉDJEGYLICENCIA

A védjegy másodlagos felhasználási területei közül első a licencia, pontosabban a licenciaszerződés, amely a későbbi vizsgálódásunk logikai alapját is képezi. Mint ahogy a bevezetőben is említettem, ekkor a védjegy már nem áruba vagy szolgáltatásba ágyazva jelenik meg, hanem önálló terméként vesz részt a vagyoni forgalomban. Ennek kereteit biztosítja a védjegylicencia-szerződés.

A védjegylicencia-szerződés elemzésekor elsőknek a licencia ill. a licenciaszerződés fogalmát kell meghatározni. A licenciaszerződés általános fogalmának hátterét a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1995. évi XXXIII. tv. III. fejezete, míg a védjegylicencia-szerződésre vonatkozó speciális szabályokat a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról szóló 1997. évi XI. tv. IV. fejezete képezi. Mindkét törvényről elmondható, hogy rendkívül szűkszavúan rendezi a kérdéses témát, és háttérjogszabályként a Polgári Törvénykönyv rendelkezéseit jelöli meg.

Kézenfekvőnek tűnne valamely Ptk. által nevesített szerződésre visszavezetni a licenciát, azonban nem találunk olyan kontraktust, amelynek szabályait egyértelműen, vagy legalább is kisebb változtatással alkalmazhatnánk rá. Az azonban kétség kívül megállapítható, hogy a kötelmi jog általános szabályai a licenciára is érvényesek. Az előbbiekből fakadóan a szerződés részletes szabályozása jobbra a felekre hárul.

1. A licenciaszerződés általános fogalma

A licencia engedély adását jelenti, amely során valamely megoldás tulajdonosa más számára annak felhasználására biztosít jogosultságot. Ez dogmatikailag egy egyoldalú jogügylet, amely azonban a gyakorlatban egy kétoldalú ügylet, egy szerződés formájában jelenik meg, ahol az egyik fél (megoldás tulajdonosa) kötelezettsége a felhasználásra, hasznosításra vonatkozó engedély megadása, és – ha vélelmezzük a visszterhességet – a másik fél kötelezettsége a megfelelő ellenszolgáltatás (díj) teljesítése. A megoldás tulajdonosa az engedéllyel áttöri a szabadalmi oltalom által létrehozott abszolút szerkezetű és negatív tartalmú jogviszonyt. Ezt tekinthetjük a licenciaszerződés kezdetleges fogalmának, azonban ebben a kontextusban a szerződés tárgya csak szabadalom lehet. Mára azonban ez a kör a know-how-nak és a védjegyeknek köszönhetően jelentősen bővült, így ennek fényében a meghatározást is bővítenünk kell annak érdekében, hogy valamennyi licencia típusra kiterjedő legyen.²

A kérdéses átfogó licencszerződés-meghatározást talán Lontai Endre fogalmazta meg legteljesebben, így nekünk is ezt kell vizsgálódásunk alapjává tenni. E szerint „a licencszerződés alapján a licenciadó köteles a licenciavevőt – olyan tényleges és jogi – helyzetbe hozni, hogy meghatározott műszaki megoldást meghatározott színvonalon a gyakorlatban megvalósíthasson és felhasználhasson, illetőleg meghatározott megjelöléseket alkalmazhasson, köteles továbbá ennek biztosítása érdekében a szükséges információkat rendelkezésre bocsátani, illetőleg a szükséges jogi felhatalmazást megadni, a licenciavevő pedig – rendszerint – köteles meghatározott ellenértéket fizetni vagy más ellenszolgáltatást teljesíteni.”³

A fenti átfogó licencszerződés fogalmon kívül a licencszerződés különböző fajtáit különböztethetjük meg a szerint, hogy mi a szerződés tárgya. Így egyes felfogás szerint különbséget tehetünk:

- tiszta szabadalmi licencszerződés
- tiszta know-how licencszerződés
- védjegylicencia-szerződés

között.⁴

Probléma a tiszta know-how licencszerződés esetében jelentkezik, hiszen, ellentétben a szabadalmi oltalommal vagy a védjegyoltalommal, a know-how esetében nem beszélhetünk egy abszolút szerkezetű jogi védelemről, így a szerződés tárgya nem is jog. Ebben a felfogásban a tiszta know-how licencszerződések nem tartoznak a licencszerződések körébe és ezek önálló know-how szerződéseként való elnevezése indokolt.⁵

Véleményem szerint, licencszerződések általános fogalmából kell kiindulnunk, amely szerint a licenciadó köteles a licenciavevőt – olyan tényleges és jogi – helyzetbe hozni, hogy meghatározott műszaki megoldást meghatározott színvonalon a gyakorlatban megvalósíthasson és felhasználhasson. A meghatározásban a műszaki megoldás kifejezés szerepel, amelybe a know-how egyértelműen beilleszthető.

Az elkülönítés sarokpontja az, hogy a licenciadó a know-how esetében képes-e olyan jogi helyzetbe hozni a licenciavevőt, hogy az meghatározott műszaki megoldást, meghatározott színvonalon a gyakorlatban megvalósíthasson, felhasználhasson. A válasz abban rejlik, hogy a know-how melyik fogalmából

indulunk ki. Ha a Világhy Miklós által alkotott absztrakciós elméletet tekintjük kiindulópontnak, amely szerint know-how lehet az a megoldás is, amely nevesített oltalomban részesült, akkor, a licenciatvevő fent meghatározott jogsultsága biztosítható. Ha az ún. maradékelméletet vesszük figyelembe, amely szerint nem lehet know-how az a műszaki megoldás, amely valamely nevesített oltalomban részesült, akkor a know-how titkosságát kell alapul vennünk. Amennyiben a know-how olyan titkos műszaki megoldás, amelyet kizárólag annak megalkotója ismer, akkor arra engedély adható és a licenciatvevő jogsultsága ismét biztosítható.

Az már más kérdés, hogy az abszolút hatályú oltalom hiányában sokkal nehezebb fellépni a későbbi jogosulatlan bitorlókkel szemben. A védelem alapját a Ptk. 86. § (3) bekezdésben meghatározott rendelkezés képezheti, amely szerint: „A törvény védi azokat a szellemi alkotásokat is, amelyekről a külön jogszabályok nem rendelkeznek, de amelyek társadalmilag széles körben felhasználhatók és még közkinccsé nem váltak.”

Összegzésképp úgy vélem, hogy indokolatlan az önálló know-how szerződések használata, s inkább az ilyen tárgyú kontraktusokat a tiszta know-how licenciaszerződések körébe helyezném.

Az elkülönítés inkább csak dogmatikai, hiszen ezek a szerződéstípusok a gyakorlatban általában keverednek és csak néha figyelhetők meg vegytisztán. A számunkra fontos védjegylicencia-szerződés is inkább a műszaki megoldás hasznosítására irányuló szerződésekhez kapcsolódik. Emiatt elsőnek a licenciaszerződések általános jellemzőit kell meghatározni. Azokat a szokásos szerződési kikötéseket, amelyek általában szerepelnek e kontraktusokban. Ezeket a műszaki licencia-szerződésekben találjuk meg és az itt meghatározottakat kell azután transzformálni a jóval ritkább védjegylicencia-szerződésekre.

2. A licenciaszerződés általános jellemzői

A licenciaszerződés esetében a szokásos szerződési kikötések a következők:

2.1. Preambulum

2.2. Szerződési feltételek definiálása és tartalmának meghatározása (szerződés tárgya, hatálya)

2.3. Licenciaadó jogai, kötelezettségei

- 2.4. Licenciavevő jogai, kötelezettségei
- 2.5. Felek együttműködésére vonatkozó rendelkezések
- 2.6. Információk bizalmas kezelésére vonatkozó rendelkezések
- 2.7. Oltalom megtámadására vonatkozó tilalom
- 2.8. Szerződés megszűnése, megszüntetése (rendes, rendkívüli felmondás)
- 2.9. Szerződés lejártát követő kérdések rendezése
- 2.10. Mellékkérdések
- 2.11. Általános jogi rendelkezések

A licenciaszerződésekre vonatkozó jogszabályi háttér szűkös volta miatt, a felekre hárul a köztük lévő jogviszony minél részletesebb szabályozásának kötelezettsége. Az a legszerencsésebb, ha kazuisztikus módon minden a jövőben felmerülő problémára megpróbálnak választ adni. Alapszerződésnek a nemzetközi (külkereskedelmi) licenciaszerződést tesszük, így kerül bele számos olyan elem (pl. preambulum, alkalmazandó jog kikötése), amely a hazai licenciaszerződések esetében talán nem szerepelne a szerződési kikötések között. A licencia esetében, amely az esetek többségében ma már országokon átnyúló jogviszonyt eredményez, talán indokoltabb az ilyen irányú megközelítés.

2.1. Preambulum

A preambulum vagy „első szakasz” tartalmazza a szerződés megkötése előtt fennálló feltételeket, a felek közötti kapcsolatot vagy tárgyalásuk történetét. Rögzítik benne az elérendő célt ill. a felek elképzeléseit. Mindez segít a szerződés tartalmának értelmezésében, abban az esetben, ha az alanyok között vita támadna. Tartalmilag az általános jogi rendelkezésekhez tartozik, hiszen a benne foglaltak alkalmazására csak akkor kerül sor, ha a felek között vita támad, de szerkezetileg, mint ahogy a nevében is benne van, a szerződés elején van a helye.

„A preambulum rendszerint az alábbi rendelkezéseket tartalmazza:

- A szerződés tárgyát képező technológia rövid összefoglalása, és a licenciaadó nyilatkozata a tárgybeli technológia tulajdonjogáról vagy azon jogosultságról, hogy azt licenciába adja.
- A tárgybeli technológia kifejlesztésének kiterjedése és a hasznosítás területének meghatározása.

- A licenciavevő nyilatkozata, hogy licenciát meg kívánja szerezni.
- A biztosítandó licencia terjedelme vagy a licenciaadó által biztosítandó információk és szolgáltatások terjedelme.
- A szerződő felek közötti korábbi kapcsolat.
- A körülmények, amelyek mellett a szerződés létrejött.”⁶

2.2. A szerződési feltételek definiálása és tartalmának meghatározása

Alapvető fontosságú, hogy a szerződés szövegezése egyértelmű és világos, a benne található speciális (műszaki) szakkifejezések értelme pontosan rögzítve legyen, annak érdekében, hogy ha a felek között vita támadna, a licencia biztos támpontot jelentsen e vita megoldására. Az értelmezés elhelyezhető magában a szerződésben, de adott esetben ez megoldható a szerződés mellékletét képező műszaki leírásokra történő hivatkozással is.

2.2.1. A szerződés tárgya

A szerződés egyik sarokpontját jelenti annak tárgyának meghatározása, hiszen ez jelentősen behatárolja a licenciavevő jogosultságait és meghatározza az általa fizetendő ellenérték (licenciadíj) mértékét is. A szerződés tárgya lehet találmány, know-how, védjegy, de leggyakoribb ezek keveréke. Mint ahogy már korábban is említettem a védjegylicencia a műszaki megoldásokra irányuló licenciához kapcsolódik leggyakrabban.

2.2.2. A szerződés hatálya

2.2.2.1. Területi hatály

A licenciaszerződés területi hatályát azok az országok jelentik, amelyekben a licenciavevő a szerződés tárgyát használhatja, hasznosíthatja. Ezt szabadalmi-licencia esetén a különböző országok által kiállított szabadalmi okiratok igazolják a licenciavevő számára. A területiség korlátozható, azaz a kontraktusban kiköthetik, hogy annak hatálya nem terjed ki valamennyi olyan országra, ahol a szerződés tárgya szabadalmi oltalomban részesült. A területi hatály a szerződésben kombinálható a licencia egyszerű ill. kizárólagos voltával is. Így előállhat az a helyzet, hogy a licencia az egyik országban kizárólagos, míg a másikban csupán egyszerű. Ennek bővebb kifejtésére az engedély jellemzőinél kerül sor.

2.2.2.2. Időbeli hatály

A licenciaszerződés időbeli hatálya rendszerint annak aláírásával kezdődik és az abban meghatározott időpontig tart. Ha a szerződés tárgyát képező megoldás, technológia alkalmazásához az adott országban hatósági jóváhagyás van szükség, akkor a szerződés a jóváhagyás megadásának időpontjában lép hatályba. A szerződés tárgya annak időbeli hatályára is befolyással bír. Így a szabadalmi licenciaszerződés esetében az időbeli hatálynak igazodnia kell a szabadalmi oltalom időtartamához.⁷ A know-how licenciaszerződések időbeli hatályát nem rögzíti jogszabályi rendelkezés. Ez általában addig tart, ameddig a know-how vagyoni értékkel bír, azaz, míg az nem válik közismertté. Ebből fakadóan határozatlan időtartam is kiköthető a szerződésben.

2.3. Licenciaadó jogai és kötelezettségei

Az alcímtől eltérően e helyütt elegendő a licenciaadó kötelezettségeinek részletes kifejtése, hiszen a jogviszony ellentétes pólusán, azaz a licenciatevő oldalán ezek jogosultságként jelentkeznek. Ugyanez érvényesül fordítva, hiszen ami a licenciatevő számára kötelezettség, a licenciaadó számára jogosultságot jelent.

A licenciaszerződés általános fogalmából kiindulva a licenciaadó alapvető kötelezettsége, hogy a licenciatevőt olyan – tényleges és jogi – helyzetbe hozza, hogy meghatározott műszaki megoldást a gyakorlatban hatékonyan megvalósítani és felhasználni tudjon. Szét kell választanunk a jogi és a tényleges helyzet megteremtéséhez szükséges feltételeket. A jogi lehetőséget a licenciaadó a hasznosítási engedély megadásával biztosítja, míg a ténylegességet a szerződés tárgyához kapcsolódó megfelelő tájékoztatás jelenti.

Az engedély jellegétől (kizárólagossága mértékétől) függően megkülönböztethetünk egyszerű és kizárólagos licenciát. Egyszerű licencia esetében a szerződés tárgyát a licenciaadón és licenciatevőn kívül azon harmadik személyek is hasznosíthatják, akiknek a licenciaadó erre a licenciatevőn kívül engedélyt adott. A kizárólagos licencia esetében a licenciaadó tartózkodni köteles attól, hogy a szerződés tárgyát maga is hasznosítja ill. erre másnak hasznosítási engedélyt adjon. A gyakorlatban kialakult egy harmadik alternatíva is, ahol a licenciaadó maga hasznosíthatja a szerződés tárgyát, csak másnak nem adhat erre engedélyt.

Az engedélyt illetően beszélhetünk a hasznosítás módját illető és mennyiségi korlátozásról is, valamint arról, hogy az engedély értelmében a licenciavevő joga nem valamennyi igénypontra terjed ki. Számításba jöhet a területi hatálynál már említett területi korlátozás is, esetlegesen kombinálva az engedély egyszerű vagy kizárólagos jellegével.

Ezekkel a korlátozásokkal ellentétben szabadalmi törvényünk a korlátozásmentes engedélyt és az egyszerű licenciat tekinti főszabálynak, így a feleknek az előbb felsorolt kikötéseket és a kizárólagosságot mind külön rögzíteniük kell a szerződésben.

További fontos kérdésként merül fel, hogy a licenciavevő jogosult-e harmadik személyeknek további licencia adására (allicencia). A jogszabályi rendelkezés⁸ az allicencia tilalmából indul ki, így ezt a lehetőséget ill. megadásának feltételeit a feleknek ismét jelezni és részletesen szabályozni kell a licenciaszerződésben.

A licenciatadó másik alapvető kötelezettsége a tényleges alkalmazás lehetőségének biztosítása, amelyet a szerződés tárgyához kapcsolódó részletes és megfelelő tájékoztatás megadása jelenti. A licenciatadó ennek alapján köteles minden olyan tájékoztatást megadni, amely szükséges ahhoz, hogy a licenciavevő a szerződés tárgyát megfelelő színvonalon hasznosíthassa. Az információk jellege, mennyisége természetesen nagymértékben függ a szerződés tárgyától. Ez megvalósulhat valamely rögzített anyag (terv, dokumentáció stb.) átadásával, de adott esetben irányulhat betanítási kötelezettség teljesítésére is. A feleknek érdemes nagy figyelmet szentelni ezekre a rendelkezésekre, hiszen nélkülük megghiúsulhat a licenciaszerződés által elérendő cél, a szerződés tárgyának megfelelő hasznosítása.

A licenciatadó előbbi kötelezettségei szerződésszerű teljesítéséért köteles helyt állni, amely egyrészt jogszavatosságot, másrészt kellékszavatosságot jelent.⁹ A jogszavatosságról a szabadalmi törvény 28. § (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik: „*A szabadalmas a hasznosítási szerződés egész tartama alatt szavatol azért, hogy harmadik személynek nincs a szabadalomra vonatkozó olyan joga, amely a hasznosítást akadályozza vagy korlátozza*”. Valamint kimondja, hogy a licenciatadó az eladó jogszavatossági kötelezettségeinek megfelelően felel, annyi különbséggel, hogy a hasznosító az ellátás helyett, az azonnali hatályú felmondás jogát gyakorolhatja.

A másik oldalról megközelítve szavatol azért, hogy a szerződés tárgyát képező szabadalom – ill. tágabb értelemben oltalom – más, harmadik személy

szabadalmi jogát nem sérti. Annak érdekében, hogy a licenciadó teljes bizonyossággal állíthassa azt, hogy a szerződés tárgya mentes harmadik személy jogától ill. nem sérti harmadik személy jogát, az engedély megadása előtt ún. (szabadalmi) státuskutatást kell végeznie.¹⁰ Ennek eredménye sem jelent teljes biztonságot a licenciaeveő számára, hiszen a vizsgálódás időpontjában meg nem jelentetett szabadalmi (oltalmi) bejelentés kieshet a licenciadó vizsgálódási köréből.¹¹ Ez a szerződésszegés helyzetét idézheti elő a licenciadó oldaláról. Egyes vélekedések szerint a licenciaszerződések esetében a jogszavatosságot össze kell kapcsolni a jóhiszeműség intézményével, azaz azt kell vizsgálni, hogy a licenciadó a szerződéskötés időpontjában minden tőle elvárható megtett-e annak érdekében, hogy felderítse, a szerződés tárgya harmadik személy jogától mentes-e.¹² Más megközelítésben ezt, mint információs kockázatot is értékelhetjük. E probléma végleges lezárására később kerül sor.

A licenciadó ezen kívül köteles minden olyan intézkedést megtenni, ami az oltalom fenntartását célozza, köteles fellépni az oltalom bitorlójával szemben, mindezt annak érdekében, hogy a licenciaeveő szerződéses jogai ne sérüljenek. A szabadalmi törvény 28. § (7) bekezdése ki is mondja, hogy „*a szabadalom fenntartásáról a szabadalmas gondoskodik.*”

Sajátosan érvényesül a státuskutatás kérdése és a jogszavatosság vállalása a licenciadó oldaláról, amennyiben know-how licenciaszerződésről beszélünk, hiszen a know-how jellegzetessége, hogy nem áll jogi oltalom alatt, s emiatt rendkívül nehezen ellenőrizhető, hogy az harmadik személy jogától mentes-e ill. harmadik személy jogát sérti-e. Ennek következtében felmerül az a kérdés, hogy a licenciadónak lehet-e vagy kell-e jogszavatosságot vállalnia. A Legfelsőbb Bíróság ilyen ügyben tett állásfoglalása (Gf. I. 31.629/1997.) szerint a licenciadó csak kifejezett szerződéses kikötés esetén köteles státuskutatást végezni és a know-how-ra jogszavatosságot vállalni.

A jogszavatosság mellett a licenciadó kellékszavatossággal is tartozik a szerződés tárgyának hibátlan teljesítéséért. Erre egyrészt a Ptk. kellékszavatosságra vonatkozó általános szabályait kell alkalmazni, itt is azzal az eltéréssel, hogy a licenciaeveő az elállás helyett az azonnali hatályú felmondás jogát gyakorolhatja, kiegészítve a szabadalmi törvény speciális rendelkezéseivel.

A szabadalmi törvény 28. § (2) bekezdése szerint: „*A szabadalmas szavatol azért is, hogy a találmány műszakilag megvalósítható.*” Ebből következik, hogy a licenciadó felel azért, ha a szerződés tárgya műszakilag, azaz a gyakorlatban

egyáltalán nem megvalósítható, illetőleg ha az a szerződésben meghatározott célra nem megvalósítható.¹³ Emiatt rendkívül fontos a célok pontos rögzítése, hogy ennek fényében értékelhető legyen, a szerződés tárgya megfelelő vagy sem. A szerződésszerű cél megvalósíthatósága ugyanakkor nem jelenti azt, hogy ez egyben a licenciatvevő számára gazdaságos, nyereséges is. Ezeket számos olyan tényező befolyásolja (pl.: alapanyagok ára, pillanatnyi piaci viszonyok, munkabérek), amelyek a licenciatadótól függetlenek, így nem is tartoznak az általa vállalt kellékszavatosság körébe.

2.4. Licenciatvevő jogai és kötelezettségei

A licenciatvevő legfontosabb kötelezettsége az ellenérték, azaz licenciatdíj megfizetése. Erre nézve nincs jogszabályi rendelkezés, így a feleknek részletelesen meg kell határozniuk az ellenszolgáltatás alapját, kiszámításának módját, fizetésének rendszerességét, esedékességét, módját. A licenciatdíj alapját képező összeget, nettó értékesítési árnak nevezzük, amelyet a bruttó értékesítési árból kapunk meg, levonva számos tényezőt, mint a különböző adók, csomagolási, raktározási költségek stb.¹⁴ A díj meghatározható egy összegben, a díj alapjának meghatározott hányadában (százalékában) vagy ezek kombinációjával. Utóbbi esetben a licenciatvevő elsőnek egy fix licenciatdíjat, ún. belépőt, majd időszakos rendszerességgel visszatérő százalékos díjat fizet. Lehetőség van az ún. darablicenciatdíj alkalmazására, amikor a díjat természetes mutatók alapján – darabszám, súly – számítják ki, ill. arra, hogy az ellenszolgáltatást, a licenciatdíj alapján gyártott termékek meghatározott mennyisége képezze („természetbeni” díjfizetés).¹⁵ A felek kiköthetnek minimális licenciatdíjat, amely elsősorban a licenciatadó érdekeit védi. Ez egy előre meghatározott összeg, amely független a termelési mutatóktól, és amelyet a licenciatvevőnek akkor is meg kell fizetnie, ha egyébként a rendes licenciatdíj mértéke nem érné el a minimális díjat. Gyakorlatilag egyfajta biztosítéki szerepet tölt be a licenciatadó oldalán.

A licenciatvevőnek további kötelezettsége, hogy a licenciatdíj kiszámításának alapját képező, elkülönített nyilvántartást vezessen. Ennek tartalma a licenciatdíj kiszámításának módjától függ. Biztosítania kell továbbá a licenciatadó számára a nyilvántartás feletti ellenőrzés lehetőségét.

A felek ezen kívül kiköthetik a szerződésben a licenciatvevő hasznosítási kötelezettségét, amely azonban meglehetősen ritka, és főként csak a kizárólagos licenciat esetben van jelentősége.

2.5. Felek együttműködésére vonatkozó rendelkezések

A licenciaszerződés egy viszonylag tartós jogviszonyt eredményez, amelyben rendkívül fontos szerepet kap a felek közötti bizalmi viszony és ennek folytán a köztük kialakuló szoros együttműködés. A Ptk. 4. § (1) bekezdése, mint alapelv külön kimondja a felek együttműködésére irányuló kötelezettséget, amely a licenciaszerződések esetében még fokozottabban érvényes.

A feleket kölcsönös tájékoztatási kötelezettség terheli, melynek keretében kötelesek egymással minden olyan információt, tényt, értesülést közölni, amely a szerződésre kihatással lehet. Kötelesek egymást értesíteni, ha bármelyikük észleli, hogy a szerződés tárgyát jelentő jogokat harmadik személy jogosulatlanul bitorolja. Kötelesek közösen fellépni a bitorlóval szemben, és megvitatni milyen intézkedések tűnnek leghatékonyabbnak vele szemben. Amennyiben megállapítják, hogy a harmadik személy valóban bitorlás követ el, felszólíthatják annak abbahagyására, vagy ha hatékonyabbnak tűnik, törekedhetnek a vele való megegyezésre, végső esetben egy licenciaszerződés ajánlásával is. Ha mégsem tudnak vele békésen megegyezni bitorlási pert indíthatnak ellene. Ezt közösen is előterjeszthetik, de mind a licenciadó, mind a licencievevő külön-külön is jogosult a perindításra. Utóbbi esetben is a felek a per folyamán kötelesek kölcsönösen együttműködni. A perköltség viselése a licenciadó- és vevő megegyezésén alapul, melynek nagyobb hányadát az esetek többségében a licenciadó viseli, a szerződésben meghatározva annak maximális összegét.

Mind a licenciadó, mind a licencievevő egyaránt köteles értesíteni egymást az oltalmat ért támadásról. A licenciadó szerződéses kötelezettsége a támadás elleni hatékony fellépés, hiszen köteles a szerződés hatálya alatt minden olyan magatartást megtenni, ami az oltalom fenntartására irányul. A licencievevő végső esetben önállóan is felléphet a bitorlóval szemben, de az az ideális, ha kölcsönösen együttműködve, közösen védekeznek a jogosulatlan személy támadásával szemben.

A licencia tárgya a szerződés életútja során maga is fejlődhet, mind a licenciadó, mind a licencievevő fejlesztheti, de ennek tényéről kötelesek egymást kölcsönösen tájékoztatni. Továbbá érdemes a feleknek még a legelején kikötni azt, hogy ezek a fejlesztések kit és milyen arányban illetnek meg.

2.6. Információk bizalmas kezelésére vonatkozó rendelkezések

A licenciaszerződések egyik jellegzetessége, hogy tárgyük – a védjegylicencia kivételével – végső soron információk összessége. Ebből fakad, hogy ezen információk jogosulatlan személyek birtokába jutása esetén, az egész szerződés további léte veszélyeztetett. A felek ezt mindenekelőtt a titoktartásra vonatkozó rendelkezések részletes és szigorú szabályozásával előzhetik meg. A felek rögzíthetik az információk kezelésének módszereit, azon személyek körét, akik ezekhez az adatokhoz, tényekhez hozzájuthatnak és a harmadik személyek irányába tanúsított titoktartási kötelezettségeket.

2.7. Oltalom megtámadására vonatkozó tilalom

Gyakori és szinte valamennyi licenciaszerződés rendelkezései között ott találjuk, annak kikötését, hogy a licenciaeveő a szerződés tárgyán fennálló oltalmat nem támadhatja meg. Ez a tilalom egyrészt levezethető felek együttműködésére irányuló kötelezettségéből, és ilyen formában teljesen jogszerűnek tekinthető. Önálló kikötése azonban, mivel jogról való lemondásnak minősül, rendkívül aggályos, ugyanis a szabadalmi törvény 80. § (1) bekezdése kimondja: „A szabadalom megsemmisítését a 42. § alapján – a (2) bekezdésben meghatározott kivétellel – bárki kérheti a szabadalmassal szemben.” A bárki kifejezésbe pedig a licenciaeveő is beletartozik. Más kérdés az, hogy ha ez a jogról való lemondás a licenciaeveő oldalán a licenciadíj mértékében is kifejezésre jut. A felek ezen kívül azt is kiköthetik, hogy a licenciaeveő az adott szabadalmat vagy egyéb oltalmat a szerződés hatálya alatt nem szerezheti meg.

2.8. Szerződés megszűnése, megszüntetése

A szabadalmi törvény rendelkezései szerint a licenciaszerződés megszűnik a szerződésben meghatározott idő elteltével, a szerződésben meghatározott körülmény bekövetkeztével ill. a szabadalmi oltalom megszűnésével. Mindhárom esetben ex nunc hatályú megszűnésről beszélhetünk.

2.8.1. Rendes felmondás, rendkívüli felmondás

A felek szabályozhatják a rendes ill. rendkívüli felmondás eseteit. Arról már szó volt, hogy a licenciadó az eladó jogszavatosságával és a hibás teljesítés általános szabályai szerinti kellékszavatossággal tartozik. Mindkét esetben a licenciaeveő az elállás helyett – amely ex tunc hatályú megszüntetés lenne – az

azonnali hatályú (rendkívüli) felmondás jogát – amely az elállással ellentétben ex nunc hatályú megszüntetés – gyakorolhatja.

2.9. Szerződés lejárta követő kérdések rendezése

Ezek a rendelkezések inkább a védjegylicencia esetében kapnak nagyobb jelentőséget. Általánosan elmondható, hogy a felek itt rendelkeznek a még rak-táron maradt árukészlet értékesítéséről, vagy az alkalmazott technológia bizonyos átmeneti ideig történő továbbhasználatáról.

2.10. Mellékkérdések

Itt a felek olyan kérdésekről állapotodhatnak meg, mint a közös marketing-stratégia kialakítása, a közös értékesítés vagy az alapanyagok, eszközök, műszerek, gépek szállítása. E rendelkezések célja a felek közötti együttműködés hatékonyabbá tétele.

2.11. Általános jogi rendelkezések

Az általános jogi rendelkezések alkalmazására csak akkor kerül sor, ha a felek között a szerződésből eredően vita támad, céljuk pedig e vita rendezésének megkönnyítése. Tartalmilag a szerződés elején elhelyezett preambulum is ide tartozik, amelyben a felek elsősorban a szerződéskötés előtti állapotokat, a köz-tük fennálló kapcsolatot, tárgyalásuk történetét és a szerződés célját rögzítik.

2.11.1. Vis maior

Általában a licenciaszerződés egy tartós, viszonylag nagy időintervallumot jelentő jogviszonyt eredményez a felek között, amely idő alatt számos olyan váratlan esemény bekövetkezhet, amelyet sem a licenciadó, sem a licenciavevő nem látott előre, és amely a felek kötelezettségeinek teljesítését az adott pillan-atban lehetetlenné teszi. Ezeket összefoglaló néven vis maior-nak nevezzük. A feleknek érdemes a végletekig részletekbe menően szabályozni, milyen esemé-nyek, körülmények tartoznak ide, annak érdekében, hogy egyikük se hivatkoz-hasson rosszhiszeműen olyan tényekre, amelyek valójában nem is tartoznak ide, ill. egyiküket se érje hátrány amiatt, hogy a ténylegesen fennálló vis maiort a másik fél csak azért nem ismeri el, mert az nem szerepel a szerződésben. A vis maior következménye pedig az, hogy az azt előidéző körülmény fennállása alatt, a felek saját kötelezettségük teljesítésével késedelembe eshetnek.

2.11.2. A szerződés engedményezése

„A licencszerződést a felek a közöttük fennálló bizalmi kapcsolat és érdekközösség alapján hosszabb időtartamra kötik. Ennek megfelelően rögzítik, hogy »egyik fél sem jogosult a másik fél előzetes írásbeli hozzájárulása nélkül a szerződésben rögzített jogainak és kötelezettségeinek bármely részét vagy azok egészét harmadik félre engedményezni, a szerződéses jogait zálogjoggal vagy más módon megterhelni, vagy allicenciát adni.«¹⁶

2.11.3. Irányadó jog és alkalmazandó nyelv

Mivel vizsgálódásunk alapjává a nemzetközi licencszerződést tettük, ezért nélkülözhetetlen olyan kérdések szabályozása, mint az irányadó jog és az alkalmazandó nyelv. Az irányadó jog annak az országnak a jogát jelenti, amelyet a szerződéssel kapcsolatban felmerülő kérdések rendezése során alkalmazni kell. Ez az esetek többségében a licenciadó országának joga. Az egyes országok jogi szabályozásának rendkívül eltérő volta miatt az irányadó jog kikötése különös jelentőséggel bír.

Az alkalmazandó nyelv kikötése – amely általában az angol nyelv – a fordítási hibákból eredő viták kiküszöbölését célozza.

2.11.4. Választottbíráskodás kikötése

A gazdasági életben az időnek különösen fontos jelentősége van: közhelyesen szólva, az idő pénz. Ez indíthatja a feleket arra, hogy a szerződésből eredő jogvitájuk elintézésére a választottbíráóság intézményét válasszák. A Ptk. 7. § (2) bekezdése a választottbíráósági eljárásról következőképpen rendelkezik: *„Bíró-sági peres eljárás helyett a felek választottbíráósági eljárást köthetnek ki, ha legalább a felek egyike gazdasági tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó személy, a jogvita e tevékenységével kapcsolatos, és a felek az eljárás tárgyról szabadon rendelkezhetnek”.*

3. A védjegylicencia-szerződés

A licencszerződés általános jellemzőinek felsorolása után, most következzen a számunkra igazán fontos védjegylicencia-szerződés. Az előbb tárgyalt szerződési rendelkezések egy része analógia útján a védjegylicenciára is alkalmazható, azonban a most tárgyalandó szerződésfajta számos speciális tulajdonsággal rendelkezik, amely mindenképpen indokoltá teszi részletes jellem-

zését. Az általánosnak nevezett licenciaszerződéshez képest a védjegylicencia speciális, s talán a kettőt összehasonlítva, az eltéréseket kiemelve jobban megragadhatóak a védjegylicencia-szerződés jellegzetességei.

A védjegylicenciára vonatkozó rendelkezéseket hatályos védjegytvényünk *Használati szerződés* című fejezete alatt találjuk. A szabadalmi törvényhez hasonlóan a védjegytvény is rendkívül szűkszavúan rendezi a kérdést, így a szerződés tartalmának részletes kidolgozása itt is a felekre hárul. A két jogszabály egyébként szinte azonos módon szabályozza a licencia intézményét és csak a szerződés eltérő tárgyából eredően találunk különböző rendelkezéseket. Háttérjogszabályként itt is a Ptk. kötelmi jogának általános szabályait hívhatjuk segítségül, ugyanis nevesített szerződésbeli rokonság nem állapítható meg.

Ami a szerződés fogalmát illeti, továbbra is a Lontai Endre által meghatározott definíciót vesszük alapul, és azt alakítjuk a védjegylicenciára. A védjegylicencia-szerződés fogalma így a következőképpen ragadható meg: a licenciaszerződés alapján a licenciaadó köteles a licenciatvevőt – olyan tényleges és jogi – helyzetbe hozni, hogy az meghatározott megjelöléseket alkalmazhasson, köteles továbbá ennek biztosítása érdekében a szükséges információkat rendelkezésre bocsátani, illetőleg a szükséges jogi felhatalmazást megadni, a licenciatvevő pedig – rendszerint – köteles meghatározott ellenértéket fizetni.¹⁷

Az előző részben felépített általános licenciaszerződés-vázra most ráillesztjük a védjegylicencia intézményét, kiemelve annak speciális eltéréseit.

3.1. *Preambulum*

A preambulum a védjegylicencia-szerződések esetében is egyfajta kiegészítő szerepet tölt be, és a szerződés könnyebb értelmezését szolgálja, amennyiben a felek között e tekintetben vita támadna. Rögzítik benne a szerződés előtt fennálló állapotokat, a felek kapcsolatát, az elérendő célokat stb.

3.2. *A szerződési feltételek definiálása és tartalmának meghatározása*

A szerződés szövegezését illetően itt is kívánatos a világos és egyértelmű megfogalmazás, de a védjegy jellegéből fakadóan a műszaki és egyéb szakkifejezések jóval ritkábbak a szerződésben, így azok meghatározása is kisebb gondot jelent.

3.2.1. A szerződés tárgya

A szerződés tárgya a védjegy, amely többek között lehet szó, szóösszetétel, betű, szám, ábra, valamely térbeli alakzat, hang vagy ezek kombinációja. A rendkívüli változatosság komoly vitákat és félreértéseket eredményezhet, így mindenképpen szükséges a szerződésben vagy annak mellékletében a védjegy ábrázolását elhelyezni. Természetesen a szerződésben több védjegy használatára is lehet engedélyt adni, de mindegyik esetében az előbb leírt módon kell eljárni.

Másodsorban a szerződésben fel kell tüntetni az árujegyzéket, ugyanis a védjegyvoltalom csak az abban szereplő áruk és szolgáltatások vonatkozásában áll fenn, és a *nemo plus iuris* elv alapján a licenciadó sem adhat engedélyt ennél szélesebb körű alkalmazásra. Ugyanakkor a licenciadó a szerződésben kikötheti, hogy a védjegyhasználati engedély nem a teljes árujegyzékre, csupán annak meghatározott részére terjedjen ki. Több védjegyre vonatkozó licencia esetén mindegyik védjegynél pontosan rögzíteni kell, hogy azt mely árukra és szolgáltatásokra alkalmazhatja a licenciatvevő.

3.2.2. A szerződés hatálya

3.2.2.1. Területi hatály

A szerződés területi hatályát azok az országok jelentik ahol a licenciatvevő a szerződés tárgyát jelentő védjegyet használhatja. Ezek az országok területe határolja be a licenciatvevő számára keletkező piacot, és nagysága nyilvánvalóan befolyásolja a díjfizetés mértékét is. Véleményem szerint a védjegylicencia-szerződés esetében a szerződés területi hatályának nagysága és a díjfizetés mértéke között más licenciákhoz képest szorosabb összefüggés van. A lehetséges országok körét a licenciadó itt is korlátozhatja, sőt egy nagyobb ország esetében lehetőség van a licencia egy meghatározott területre (pl.: állam, tartomány) szűkítésére is.¹⁸

3.2.2.2. Időbeli hatály

Itt is igaz, hogy a szerződés időbeli hatálya rendszerint annak aláírásával kezdődik és a felek által meghatározott időtartamig ill. időpontig tart. A szabadalmi licenciánál említett hatósági jóváhagyáshoz kötött hatálybalépés, úgy gondolom, a védjegy esetében nem releváns. Az a helyzet állhat elő, hogy

amennyiben az adott országban a védjegybejelentés eljárása még nem fejeződött be, a szerződésbe egy olyan feltétel köthető ki, hogy az csak a védjegy bejegyzéséről való tudomásszerzéssel lép hatályba.

3.3. Licenciaadó jogai és kötelezettségei

A védjegylicencia-szerződés fogalmából kiindulva a licenciaadó alapvető kötelezettsége, hogy a licenciavevőt olyan tényleges és jogi helyzetbe hozza, hogy az meghatározott megjelöléseket alkalmazhasson. A jogi helyzetet megteremtését itt is a védjegy használatára irányuló engedély megadása, míg a ténylegeséget a megfelelő tájékoztatás, a védjegyhez kapcsolódó információk átadása jelenti.

A védjegy használatára irányuló jogi felhatalmazás, azaz a használati engedély korlátozásának mértékétől függően megkülönböztetünk egyszerű és kizárólagos licenciát. Egyszerű licencia esetén a licenciaadó a védjegyet maga is használhatja ill. annak használatára másnak engedélyt adhat. Kizárólagos licencia esetében a licenciaadó a védjegyet a szerződés tartama alatt nem használhatja és erre másnak sem adhat engedélyt. Véleményem szerint analógia útján itt is alkalmazható az a köztes megoldás, amikor a licenciaadó a szerződés hatálya alatt másnak ugyan nem adhat használati engedélyt, de a védjegyet maga használhatja.

Mint ahogyan már korábban is említettem az engedély az árujegyzéket illetően is korlátozható, azaz a licenciavevő nem jogosult az abban szereplő valamennyi termékre ill. szolgáltatásra alkalmazni a védjegyet, továbbá tehető területi korlátozás is.

Ezekkel ellentétben a védjegytv. 24. § (4) bekezdése a következőket mondja ki: „A használati szerződés minden időbeli és területi korlát nélkül, az árujegyzékben szereplő valamennyi árura, illetve szolgáltatásra, a használat minden módjára és mértékére kiterjed”; az (5) bekezdésben így folytatja: „A használati szerződés csak kifejezett kikötés esetén ad kizárólagos jogot.” Az eltérést természetesen a szabályok diszpozitív jellege biztosítja.

A szabadalmi törvényhez hasonlóan tehát a védjegytv. is a korlátozásmentes engedélyt és az egyszerű licenciát tekinti főszabálynak, így minden korlátozást a feleknek külön nevesíteniük kell a szerződésben.

Fontos kérdést jelent annak szabályozása, hogy a licenciaevevő jogosult-e másnak további használati engedélyt, azaz allicenciát adni. A törvény ezt a licenciaevevő kifejezett engedélyéhez köti.

A tényleges alkalmazás lehetőségét a licenciaevevő a megfelelő tájékoztatás teljesítésével biztosítja. Ez főként a harmadik személyek védjegyre vonatkozó jogairól történő tájékoztatást jelenti és nem a műszaki ismeretek átadását. Véleményem szerint utóbbi a védjegylicencia esetében kevésbé releváns, ugyanis a bonyolult és összetettebb védjegyek kivételével – ahol például a csomagolás formája jelenti a védjegyet, vagy kombinációs védjegyként annak valamely eleme fényjel, hologram vagy hang – a védjegy alkalmazása rendkívüli szakértelmet; műszaki leírást esetlegesen betanítási folyamatot nem igényel. Csupán egyes a védjegyhez kapcsolódó értékesítési, marketing tapasztalatok lehetnek jelentősek. A védjegy törvény ki is mondja, hogy a licenciaevevő *„a védjeggyel kapcsolatos gazdasági, műszaki és szervezési ismereteket és tapasztalatokat azonban csak akkor köteles átadni, ha ebben kifejezetten megállapodtak.”*

A licenciaevevő előbbi kötelezettségeinek teljesítéséért szavatossággal tartozik. A szavatosság a szabadalmi licenciaszerződésnél mind jogszatosságot, mind kellékszavatosságot jelent, azonban a védjegylicencia esetében, annak jellegéből fakadóan, a kellékszavatosság nem kap jelentőséget.

Ugyanakkor a licenciaevevő jogszatossággal tartozik azért, hogy a licencia tárgya harmadik személy jogától mentes. Erről a védjegy törvény 24. § (1) bekezdése így rendelkezik: *„A védjegyjogosult a használati szerződés egész tartama alatt szavatol azért, hogy harmadik személynek nincs a védjegyre vonatkozó olyan joga, amely a használatot akadályozza vagy korlátozza.”* A licenciaevevő – a szabadalmi törvényhez hasonlóan – itt is az eladó jogszatosságára vonatkozó szabályok szerint felel, azzal az eltéréssel, hogy a licenciaevevő az elállás helyett az azonnali hatályú felmondás jogát gyakorolhatja.

A jogszatosság vállalásához az ún. státuskutatás elvégzése szükséges, és annak pontos rögzítése a szerződésben, hogy a licenciaevevő mely országokban és milyen mélységű kutatást végzett annak tárgyában, hogy a szerződés tárgyát képező védjegy harmadik személyek jogától mentes-e.

Itt is felmerül az a kérdés, hogy a jogszatosságot objektív alapon vizsgáljuk, vagy figyelembe kell vennünk a licenciaevevő jóhiszeműségét. A bejegyzett védjegyek különösen jelentős számára tekintettel fontos problémát jelent az, hogy a licenciaevevőtől elvárható-e, hogy objektív alapon feleljen azért, mert az

általán tulajdonolt védjegy harmadik személy jogától mégsem mentes. Míg az adásvétel esetében az eladó tulajdonos viszonylag könnyen állíthatja ezt, addig a védjegy esetében – a bejegyzett védjegyek rendkívül nagy számára tekintettel – ez már koránt sem ilyen egyszerű. Véleményem szerint ennek ellenére a jogszavatosság vállalását csak objektív alapon lehet elbírálni, és a licenciadó jó- vagy rosszhiszeműsége, csak a licenciaevevő elállását követően, a kártérítés mértékének megállapításánál kaphat szerepet.

A licenciadó következő kötelezettsége a védjegy oltalmának fenntartása, mégpedig valamennyi olyan országban, ahol a védjegy használatára a licenciaevevőnek engedélyt adott. Ez egyrészt annak használatát ill. az oltalom megújítását jelenti. Tágabb értelemben a licenciadó köteles minden olyan intézkedést megtenni, ami az oltalom fenntartását célozza, többek között köteles fellépni a jogosulatlan védjegybitorlóval szemben akár egyedül, akár a licenciaevevővel közösen.

3.4. Licenciaevevő jogai és kötelezettségei

A licenciaevevő alapvető kötelezettsége a licenciadíj megfizetése. A díjképzési elveket illetően a már korábban elmondottak itt is érvényesek. A darablicencián belül érdemes két módszert kiemelni: a termelés mennyiségétől függően változó összegű, évente fizetendő licenciadíj ill. a valamennyi értékesített termék után meghatározott összegű díj.¹⁹ A licenciaevevőt a licenciadíj kiszámításának alapját képező nyilvántartás vezetési kötelezettség terheli ill. biztosítania kell a licenciadó számára az ellenőrzés lehetőségét.

Kizárólagos licencia esetében a licenciaevevő fő jogosultsága egyben kötelezettségét is jelenti: ez a védjegy használata. A használat azért fontos, mert hatályos védjegy törvényünk szerint, amennyiben a tulajdonos a védjegy lajstromozásától számított 5 éven belül a védjegy tényleges használatát elmulasztja, a védjegyoltalom – teljesen vagy részlegesen – megszűnik.

Védjegylicencia esetében a licenciaevevő szinte mindig jogosult arra, hogy a szerződés tárgyát jelentő védjegyet a licenciadó engedélyére hivatkozva használja. Ez a momentum azonban a külvilág felé, a fogyasztók irányába szorosabbnak mutatja a licenciadó ill. licenciaevevő közötti kapcsolatot, s így számos egyéb problémát vet fel. Mivel a védjegy minőségjelző funkcióval is rendelkezik a vásárlók tudatában már kialakulhatott egyfajta képzet a licenciadó védjegye és annak minősége között. Ha a licenciaevevő a licenciadó termékeinél

rosszabb minőségű termékeken használja annak védjegyét, akkor ezzel csökkentheti a védjegy értékét, lerombolhatja a vele kapcsolatban kialakult pozitív képet, és ami még fontosabb, a licenciadóra történő hivatkozással ronthatja annak gazdasági megítélését, piaci szerepét, presztízsét. Ebben az esetben a szerződésben ki kell kötni, hogy a licenciadó csak a licenciatevő termékeivel legalább megegyező minőségű termékeken jogosult a védjegyet használni.²⁰ Meg kell határozni a pontos minőségi paramétereket, és a licenciadó számára biztosítani kell az ellenőrzés lehetőségét.

Ez a minőségellenőrzési jog egyébként akkor is megilleti a licenciadót, ha a licenciatevő nem rá hivatkozással használja a védjegyet. Az ellenőrzés történhet a licenciatevő által rendelkezésre bocsátott minták alapján vagy közvetlenül: a licenciadó által személyesen, de valamely általa megbízott minőségellenőrzési szervezet révén is. Mivel az ellenőrzés a licenciadó érdekeit szolgálja ezért az ezzel járó költségek is őt terhelik.²¹

A szerződésben azt is érdemes szabályozni, hogy a licenciatevő jogosult-e saját védjegyét – természetesen, ha rendelkezik ilyennel – a licenciadó védjegyével közösen használni (kombinatív használat).

3.5. Felek együttműködésére vonatkozó rendelkezések

A védjegylicencia is egy viszonylag tartós jogviszonyt eredményez a felek között feltételezve a köztük lévő bizalmi viszonyt ill. együttműködésüket. A korábban elmondottak itt is érvényesek: a feleket kölcsönös tájékoztatási kötelezettség terheli, amely során kötelesek egymással minden olyan tény, körülményt közölni, amely a szerződés létét veszélyezteti. Ezek közül az egyik legfontosabb, hogy jelezniük kell egymás irányába, ha bármelyikük észleli, hogy harmadik személy jogellenesen használja a védjegyet ill. tájékoztatniuk kell egymást az oltalmat ért támadásról. A támadás elleni fellépésre a licenciaszerződés általános szabályainál elmondottak az irányadóak.

Ami jelentősen eltér a licenciaszerződések általános szabályaitól, az az hogy a felek a szerződésben kiköthetik a védjegy továbbfejlesztésének tilalmát, hiszen ebben az esetben a minőség stabilitásához jelentős érdek fűződik.²² Álláspontom szerint ennek a tilalomnak nem kell szükségképpen együtt járni a védjegylicencia-szerződéssel, hiszen tágabb értelemben a védjegy fejlesztéséhez kapcsolódik a piackutatás, a vásárlói igények felmérése, a különböző értékesí-

tési stratégiák kialakítása, amely magát a védjegy minőségét negatívan nem befolyásolhatja.

3.6. Információk bizalmas kezelésére vonatkozó rendelkezések

Ez a fejezet a védjegylicencia-szerződések esetében is jelentőséget kap, de egy másik aspektusból. Itt nem a műszaki, szervezési ismeretek védelme a fő kérdés, hanem a védjegyhez kapcsolódó különböző értékesítési, piaci és marketing információkat kell viszonylag óvatosan kezelni. A szerződésbe építendő védelmi rendelkezéseket illetően az általános szabályok itt is megfelelőek.

3.7. Oltalom megtámadására vonatkozó tilalom

A felek a védjegylicencia-szerződés esetében is rendszerint kikötik, hogy a licenciaeveő a szerződés hatálya alatt, a szerződés tárgyán fennálló oltalmat nem támadhatja meg, illetve a szerződés tárgyán fennálló jogot nem szerzheti meg. Itt figyelemmel kell lennünk a Ptk. azon rendelkezésére,²³ mely szerint, ha valamelyik fél valamely jogáról lemond, nyilatkozatát nem lehet kiterjesztően értelmezni.

3.8. Szerződés megszűnése, megszüntetése

A védjegy törvény a szabádmalmi törvénnyel megegyező módon rendezi a védjegylicencia megszűnését. E szerint: „A használati szerződés a jövőre nézve megszűnik a szerződésben megállapított idő vagy a szerződésben meghatározott körülmények bekövetkeztével, valamint akkor, ha a védjegyoltalom megszűnt.”²⁴

3.8.1. Rendes felmondás, rendkívüli felmondás

A feleknek a szerződésben rendezniük kell a rendes ill. rendkívüli felmondás lehetőségét, eseteit. Általánosan elmondható, hogy ha licenciadót az őt terhelő jogszavatossági kötelezettségét megszegi a licenciaeveő végső esetben azonnali hatállyal (rendkívüli felmondás) felmondhatja a szerződést.

3.9. Szerződés lejárta követő kérdések rendezése

A védjegylicencia-szerződés megszűnésével és a védjegy elvesztésével a licenciaeveő hirtelen kedvezőtlen gazdasági helyzetbe kerülhet. Emiatt a szerződésben kiköthető az, hogy a licenciaeveő a szerződés megszűnését követően még meghatározott ideig jogosult a védjegy használatára.²⁵ Ez az időszak azt

a célt szolgálja, hogy a licenciatvevő felkészülhessen az átállásra, megtegye a szükséges gazdasági intézkedéseket, és ha még nem rendelkezne saját védjeggyel, kialakítsa azt.

A felek továbbá dönthetnek a licenciatadó védjegyével ellátott és még raktáron maradt termékek sorsáról; adott esetben a licenciatadó engedélyezheti a termékek szerződés megszűnése utáni értékesítését.

3.10. Mellékkérdések

Amennyiben nem kizárólagos licenciáról beszélünk és a licenciatadó is jogosult a védjegy használatára, a felek megegyezhetnek a közös értékesítési és marketingstratégia kialakításában. A licenciatadó átadhatja ismeretinek, a védjeggyel kapcsolatosan végzett kutatásainak egy részét vagy egészét, és a licenciatvevő is hasonló lépéseket tehet, mindezzel szorosabbra fűzve a köztük lévő együttműködést.

3.11. Általános jogi rendelkezések

A licenciaszerződés általános jellemzőinél említett vis maior, szerződés engedményezése, irányadó jog, alkalmazandó nyelv és választottbíráskodás kikötése címszó alatt tett megállapítások a védjegylicencia-szerződésre is teljes mértékben érvényesek, így e helyütt történő megismérlésüket nem tartom indokoltnak.

II. A VÉDJEGYLICENCIA ÉS A FRANCHISE KAPCSOLATA

A licencia, azon belül a védjegylicencia-szerződés részletes elemzése után, a következő lépcsőfokban vizsgáljuk meg, hogyan kapcsolódik mindehhez a franchise. A franchise-szerződést bizonyos egyszerűsítéssel a védjegylicencia-szerződés továbbfejlesztett változatának tekinthetjük. A franchise korai szakában egyértelműen helytálló volt a fenti megállapítás, hiszen az intézmény kezdetben jobbra csak a védjegy használatához kapcsolódott. A franchise mára azonban olyan fejlődésen ment keresztül és olyan komplexé vált, hogy ez a védjegylicencia elem az egészhez viszonyítva sokkal kisebb szeletet jelent, így az előbb állítottakat mindenképpen árnyalni kell.

Védjegyjogi megközelítésből egyértelmű, hogy a franchise szerződés alapja egy védjegylicencia-kontraktus, de már távolabbi megközelítésben úgy fogalmazhatunk, hogy a franchise-keretszerződést alkotó kontraktusok közül egy a licencia. Azonban nem szabad lebecsülnünk a védjegylicencia franchise-ban

betöltött szerepét, hiszen egyértelmű, hogy a rendszer egyik legmarkánsabb jellemzője a közös védjegy használata, a külvilágban ez jelenik meg elsőként, így a fogyasztó számára is biztosítja az egyértelmű azonosítást. Maga a franchise a közös védjegy nélkül szinte értelmét vesztené.

1. A franchise fogalma és a franchise megállapodás értelmezése

Az, hogy a védjegylicencia-szerződés pontosabban milyen helyet foglal el a franchise-ban, attól függ, hogy jogilag hogyan értelmezzük a franchise szerződést, illetve annak melyik fogalmából indulunk ki. A franchise szerződés értelmezése és fogalmának meghatározása rendkívül változatos képet mutat a jogirodalomban. Ebbe a témába jelen dolgozatban csak a számunkra szükséges mértékig kell belemerülnünk.

A franchise jelentését a franchise-megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről szóló 246/1997 (XII. 20.) Kormányrendelet²⁶ a következők szerint határozza meg: know-how-hoz és védjegyhez vagy kereskedelmi névhez kapcsolódó, valamint – a megállapodás tárgyától függően – más iparjogvédelmi vagy szerzői jogi jogok együttese, amelyet áru forgalmazása vagy szolgáltatás teljesítése céljából használnak fel.

A franchise-megállapodás meghatározását is ugyanitt találjuk meg, amely szerint: a franchise-megállapodás olyan megállapodás – kivéve a kizárólag nagykereskedelmi megállapodást –, amelyben a franchise-adó ellenszolgáltatás fejében feljogosítja a franchise-vevőt a franchise-nak – a megállapodásban meghatározott áru forgalmazása, illetőleg szolgáltatás teljesítése céljából – meghatározott területen történő hasznosítására, és amely legalább a következőkre vonatkozó kötelezettségvállalást tartalmazza:

- közös név, illetve üzleti megjelenés alkalmazása, valamint a megállapodásban meghatározott üzlethelyiség, illetve szállítóeszköz egységes megjelenítése,
- a franchise részét képező know-how-nak a franchise-adó által a franchise-vevő rendelkezésére bocsátása,
- folyamatos kereskedelmi vagy műszaki támogatás nyújtása a franchise-vevő részére a franchise-adó által;

Rátky Miklós véleménye szerint a franchise szerződés lényegét, maga a franchise-rendszer ismertetőjegyei alapján lehet megvilágítani. „Ezen általános ismertetőjegyek a következők:

1. két vagy több, a rendszer létrejötte után is önálló vállalkozók közötti, szerződészerű, tartós együttműködésre épülő megállapodás, az együttműködés lényegi eleme azonban, hogy az átadó és az átvevő a szerződés létrejötte után is mind jogilag, mind gazdaságilag független marad, természetesen a megállapodásból szükségszerűen adódó „függőségen” túl;

2. a szerződés alapján a franchise átvevő belépti díj és/vagy folyamatos díj fizetése ellenében engedélyt kap arra, hogy szigorúan meghatározott feltételek mellett a franchise adót megillető jogokat korlátozott mértékben gyakorolhassa;

3. a szerződésben biztosított jogok általában a következőkre terjednek ki:

- termékJelzés, védjegy, designe vagy cégnév használata,
- bizonyos áruk előállítására és forgalmazására,
- meghatározott termelési eljárás átvétele,
- meghatározott értékesítési rendszer használata;

4. a franchise átadó kötelezettsége továbbá, hogy az átvevőt a rendszer folyamatos irányításának megalapozásában és felépítésében szakmailag támogassa, mégpedig a szerződésben megállapított kereteken belül.²⁷

A franchise szerződés jogi megítélését illetően többfajta nézet alakult ki, bizonyítva azt, mennyire is komplex jogintézménnyel állunk szemben.

Bizonyos álláspont szerint a franchise szerződés egyfajta keretszerződésnek, ún. szerződés-csomagnak fogható fel, ahol a megkötött szerződések „olyan önálló jogügyletek, amelyek szoros gazdasági kapcsolatban állnak egymással, és ez a rendszer tölti ki a keretszerződést.”²⁸

Más megállapítás szerint a franchise-szerződés vegyes szerződés, ugyanis több tipikus szerződés jellegzetességeit (szolgáltatását) foglalja magába, és azon is belül típuskombinációs szerződés,²⁹ mert az egyes tipikus szerződések ismérvei egymástól elválaszthatóak.

A harmadik lehetőség, hogy a franchise szerződést atipikus szerződésként fogjuk fel,³⁰ ugyanis a franchise-ban fellelhető egyes tipikus szerződési elemek szabályai némileg módosulnak, s így nem pusztán szerződés-halmaz, hanem egy egészen új egység jön létre.

A franchise szerződés egyes értelmezések szerint nem más, mint egy ismert és nevesített szerződés altípusa. Mádi Csaba és Vida Sándor véleménye szerint a franchise a licenciaszerződés speciális válfaja,³¹ és Csécsy György³² szerint pedig – némi egyszerűsítéssel – a franchise szerződés a védjegylicencia-szerződés továbbfejlesztett változata. A dolgozat témájánál fogva nekünk is ezt a kérdéskört kell körbejárni.

2. A licenciaszerződés és a franchise szerződés kapcsolata

Az alapvető kérdés az, hogy a franchise szerződést felfoghatjuk-e úgy, mint egy licenciaszerződés, vagy az, a benne foglalt rendelkezések jellegénél fogva, már annyira más, hogy a licencia csupán egy eleme és vele semmiképpen sem azonosítható. Érdemes nagy vonalakban összehasonlítani a franchise szerződés elemeit az előző fejezetben tárgyalt általános licenciaszerződés jellemzőkkel, meghatározni az azonosságokat, az eltéréseket és ezek alapján levonni a szükséges következtetéseket.

A licenciaszerződésben a felek olyan kérdésekben is megállapodhatnak, amelyek már túlnyúlnak a klasszikus licencia keretein és elsősorban a köztük lévő együttműködés szorosabbra vételét célozzák. Ezek a rendelkezések – közös értékesítési- és marketingstratégia, alapanyag, gép, műszer szállítása stb. – a franchise-szerződésekben is megtalálhatóak, s nem hogy csak megtalálhatóak, hanem azok lényeges elemei is. Azt kell megvizsgáljunk, hogy ha ezeket, a franchise megállapodásokra jellemző rendelkezéseket, a licencia keretei közt szabályozzuk, mennyire „erőszakoljuk meg” a licenciaszerződést. Az abba foglalt többletrendelkezések ellenére még továbbra is ugyanarról a szerződésről beszélhetünk, vagy azok már szétfeszítik a licencia kereteit és már jellegében más kontraktust kapunk?

A franchise szerződésre vonatkozó szabályozási háttér annyira szűkös, hogy a feleknek minden, számukra lényeges kérdést maguknak kell szabályozni a szerződésben. Ebből adódik, hogy ezek a megállapodások rendkívül változatosak: attól függően milyen típusú franchise-zal állunk szemben (termelési, értékesítési, szolgáltatási franchise vagy teljes, részleges franchise stb.) vagy milyen területeken kívánnak megegyezni a felek (pl.: üzlethelyiség bérlése, kutatás stb.).

Így itt is figyelniük kell arra, hogy egy olyan fiktív franchise szerződésből (szerződés minta) induljunk ki, amely azokat az elemeket tartalmazza, ami-

ket általában minden franchise megállapodás. Vizsgálódásunk tárgyává és az összehasonlítás alapjává a Franchising Etikai Kódexe által meghatározott szerződési elemeket ill. a franchise megállapodás általános fogalmát (fogalmait) kell tennünk. Természetesen azért érdemes kitekintnünk a gyakorlati szerződések világába is, amelyek alapvonásaiban megegyeznek ezzel a mintaszerződéssel, de részleteikben sok más egyéb rendelkezést is tartalmaznak. Kísérletet kell tennünk arra, hogy a franchise szerződést, az előzőekben tárgyalt licenciaszerződés-vázra illesszük.

2.1. A szerződő felek

A felek elnevezése: franchise-átadó és franchise-átvevő. A licenciához képest a franchise szerződésben az első megszorítás a szerződéskötő felek személyénél jelenik meg, hiszen a franchise-átvevő kizárólag jogilag és pénzügyileg különálló és független vállalkozás lehet, és az ezt igazoló adatokat a szerződésben fel kell tüntetni.³³ Ez azonban még nem jelent kardinális eltérést a licenciaszerződéshez képest, ahol nem találunk ilyen megszorítást.

2.2. A szerződés tárgya

A szerződés tárgya nem más, mint a franchise-rendszer és a rendszer működtetéséhez szükséges jogok összessége (franchise). A rendszer jellemzőit – bonyolultságuk miatt – és az ahhoz kapcsolódó jogokat a szerződés részét képező működési kézikönyv tartalmazza. A licenciával párhuzamot vonva, ezt a szabadalmi licencszerződéshez kapcsolódó kibővített műszaki leírásként is értelmezhetjük,

Ha tüzetesebben megvizsgáljuk e rendszer elemeit, rájövünk, hogy ez nem más, mint egy know-how (know-how jellegű információk összessége), amely keveredhet szabadalmi elemekkel is, valamint magában foglalja a rendszert fémjelző védjegyet is. A rendszer működtetéséhez szükséges jogok pedig a szabadalmon és a védjegy fennálló oltalmi jogok összessége. Ezek képezik a franchise szerződés alapját, „aminek megléte nélkül valódi franchise-ról nem is beszélhetünk”.³⁴

2.3. Szerződés hatálya

2.3.1. Időbeli és területi hatály

Mind a licenciaszerződés, mind a franchise megállapodás esetében egy tartós jogviszonnyal állunk szemben, amely feltételezi a felek közötti bizalmi viszonyt és azok fokozott együttműködését, valamint mindkét esetben különös jelentőséggel bír a szerződés hatályának pontos meghatározása ill. annak korlátozása. Az időbeli hatályt illetően a franchise megállapodásnál annyi eltérés állapítható meg, hogy ott ez szakaszokra osztott, és lehetőség van egy ún. „próbaüzem” alkalmazására.³⁵

2.4. A franchise-átadó jogai és kötelezettségei

A franchise-átadó alapvető kötelezettsége, a rendszerhez kapcsolódó jogok (védjegy, szabadalom stb.) használatának és hasznosításának engedélyezése. Ezért a franchise-átadó jogszavatossággal tartozik, és ha a rendszer szabadalmi elemeket is tartalmaz, ott felmerül a kellékszavatosság vállalása. További kötelezettsége maga a rendszer, mint know-how használati jogának átengedése,³⁶ a rendszer eredményes működtetéséhez szükséges ismeretek átadása,³⁷ és az, hogy ezek használatát meg is tanítsa a franchise-átvevőnek (betanítás).³⁸

Idézzük fel a licenciaszerződés általános fogalmát, illetve ebből eredően a licenciadó alapvető kötelezettségeit: a licenciadó alapvető kötelezettsége, hogy a licenciatevőt olyan – tényleges és jogi – helyzetbe hozza, hogy meghatározott műszaki megoldást a gyakorlatban hatékonyan hasznosítani tudjon. Ez a szükséges hasznosítási engedély és a megfelelő tájékoztatás megadását jelenti.

A licencía- és a franchise-szerződés e részének összehasonlítása után megállapíthatjuk, hogy szembetűnő az azonosság. Alapvető különbség a tájékoztatás és azon belül a betanítás milyenségében mutatkozik. Míg a licencía esetében ez egy egyszeri magatartás jelent, addig a franchise szerződésnél a franchise-átadót rendszeres továbbképzési kötelezettség terheli. További eltérés, hogy a franchise-átadóra áruval, szolgáltatással való ellátási és arculat-meghatározási kötelezettség hárul, valamint meghatározhatja a franchise-átvevő árképzési elveit.³⁹ Mind a licenciadót (elsősorban védjegylicenciánál), mind a franchise-átadót ellenőrzési jog illeti meg, a franchise esetében azonban ez sokkal szélesebb körű.

2.5. A franchise-átvevő jogai és kötelezettségei

A franchise-átvevő alapvető kötelezettsége – a licenciához hasonlóan – a díj (franchise díj) fizetése, ahol a díjképzési elvek összegegyeztetethők a licenciánál elmondottakkal. További kötelezettsége a rendszer szerződészerű működtetése, továbbá – ami a licenciaszerződéshez képeset eltérést mutat – biztosítás kötése.⁴⁰ A jogok gyakorlása a licenciához hasonlóan (egyszerű, kizárólagos licencia, engedély módbeli, mennyiségi korlátozása stb.) korlátozható a franchise-átadó részéről.

2.6. Felek együttműködésére vonatkozó rendelkezések és mellékkérdések

Mindkét szerződés esetében különös jelentőséget kap a felek szerződés hatálya alatti fokozott együttműködése. A licenciaszerződés esetében ez, valamint a hozzá kapcsolódó mellékkérdések, azok a fejezetek, ahol a felek olyan távolabbra nyúló kérdésekben is megegyezhetnek, amely lehetővé teszi a franchise megállapodás kibővített licenciaszerződésként való értelmezését.

Ilyen a szerződés tárgyának továbbfejlesztése, amely a franchise esetében különös súllyal bír, és amelyet, mint láttuk, a licenciaszerződésben is kiköthetik, vagy megtilthatják a felek. A licenciaszerződésben a felek közös értékesítési- és marketingstratégiában is megegyezhetnek, amely a franchise esetében kardinális kérdés. A különbség az, hogy míg ez a megállapodás a licenciánál csak lehetőség, addig a franchise esetében kötelezettség. Ami még jelentősebb – és a franchise szerződés besorolását is megnehezítheti – hogy a licenciaszerződés keretében a felek alapanyagok, eszközök, műszerek, gépek szállítására is egyezséget köthetnek, amely megállapodás a franchise szerződés egyik jellegzetesége.

Összességében véleményem szerint a franchise megállapodás magja egy know-how, szabadalmi és védjegy elemeket is magában foglaló vegyes licenciaszerződés, amelyben a felek az együttműködésük szorosabbra vétele céljából számos távolabbra nyúló, s egyébként a franchise szerződésekre jellemző kérdésben is megállapodnak. Ha azonban megpróbálnánk valamenynyit a franchise megállapodásokba foglalt rendelkezést a licenciaszerződésben szabályozni, akkor ezek annak kereteit szétfeszítenék, és már egy jellegében licenciának nem mondható kontraktussal állnánk szemben.

Ilyen többek között a hitel- és kölcsönszerződés, amely révén a franchise-átadó pénzügyi támogatást nyújt a franchise-átvevőnek, a kezesség, amely révén

a franchise-átvevő könnyebben juthat pénzintézeti hitelhez, a kutatási szerződés, amely már túlnyúlik a licencianál elmondott egyszerű továbbfejlesztésen és az így szerzett ismeretek átadásán, vagy az üzlethelyiségre vonatkozó bérleti megállapodás.⁴¹ Az ilyen többlet megállapodások révén a felek között sokkal szorosabb kapcsolat és együttműködés alakul ki, mint a licencia esetében. E kérdések licenciaszerződésbe foglalását az alapkontraktus azonban már nem bírná el, így véleményem szerint ezeket a megállapodásokat a viszonylag tág területet szabályozó egyes licenciaszerződés mag mellett kell megkötni, s ilyen módon a franchise megállapodás egy olyan szerződés-somagként értékelhető, amelyben a licenciaszerződés dominanciája figyelhető meg.

Az előbbi okfejtésből kifolyólag a védjegylicencia franchise-ban betöltött szerepéről elmondható: az a franchise megállapodás magját képező egyes licenciaszerződésben foglal helyet. Ilyen módon járulékos jellegű (mellékkötelelem), amely azzal a következménnyel jár, hogy abban a feleknek sokkal kevesebb kérdésben kell megegyezniük, mint az előző fejezetben tárgyalt különálló védjegylicencia-szerződés esetében. Ugyanis a felek számos rendelkezést már más helyen szabályoztak, s a védjegylicencia esetében elegendő a legszükségesebb kérdésekben való megállapodásra szorítkozni.

A védjegylicencia-szerződés számára nem szokatlan e pozíció betöltése, hiszen, mint ahogyan már korábban is említettem, az jobbra a műszaki megoldás hasznosítására irányuló szerződésekben foglal helyet, s csak a legritkábban önállóan. Így tulajdonképpen a védjegylicencia a franchise esetében nem egy speciális, hanem a számára legáltalánosabb szerepet és helyet tölti be.

III. A VÉDJEGYJOGI MERCHANDISING

A licencia és a franchise tárgyalása után most térjünk rá egy viszonylag széles körben ismert, gazdaságilag jelentős, ugyanakkor jogilag még meglehetősen ingoványos terület, a merchandising tanulmányozására.

1. A merchandising fogalma és jellemzői

A merchandising hallatán legtöbbször a különböző hírességek, legyenek azok filmszínészek, focisták vagy mesefigurák nevével, képmásával értékesített termékekre gondol, de magának a kifejezésnek, ennél bővebb jelentéstartama van. A merchandisingnak egy közgazdaságtani és egy jogi értelmet társíthatunk: közgazdaságtanilag a polcszervízzel azonosítható, amely áruk eladásához vagy azok értékesítésének kísérletéhez kapcsolódó tevékenység a reklámozás vagy az

elhelyezésük segítségével;⁴² jogilag meglehetősen leegyszerűsítve arculatátvitelt jelent, amely kifejezést azonban csak az általunk is tárgyalandó védjegyjogi merchandisingra lehet probléma nélkül alkalmazni, de az egész jogintézmény már nem jellemezhető vele.

A merchandising eddigi legteljesebb fogalmát a Nemzetközi Iparjogvédelmi Egyesület határozta meg 1995-ben, amely szerint: „A merchandising szimbólumok, védjegyek, szerzői jogi alkotások részei, valódi vagy képzeletbeli személyek külső megjelenésének felhasználását jelenti abból a célból, hogy az áruk értékesítését, szolgáltatások nyújtását ösztönözzék, feltételezve, hogy a kérdéses jelzéseket nem eredeti funkcióiknak megfelelően, mint a meghatározott áruk és szolgáltatások megjelölésére alkalmas árujelzőként, hanem más áruk és szolgáltatások értékesítésére használják fel a kérdéses figurák általános ismertsége, vonzereje alapján.” Tömören összefoglalva: a fogalmomban szereplő merchandising tárgyak, eredeti rendeltetésétől eltérő felhasználása áruk és szolgáltatások értékesítésére. Természetesen nekünk a kifejezés jogi értelméből, s mivel máig nem született rá ennél pontosabb meghatározás, az előbb ismertetett fogalomból kell kiindulnunk.

A meghatározásból kitűnik, hogy a merchandising kifejezés egy meglehetősen tág gyűjtőfogalom, amely egyesíti annak valamennyi megjelenési formáját. A legfőbb jellemzője, hogy ez egy személyhez fűződő jogokhoz kapcsolódó abszolút szerkezetű jogviszony. Ami miatt számunkra e jogviszony oly jelentős az az, hogy az annak alapjául szolgáló jogok – így a védjegyhez kapcsolódó jogok is – nem eredeti rendeltetésüknek megfelelően, hanem attól eltérően, másodlagosan kerülnek felhasználásra. Egy közismert személy nevének, képmásának elsődleges rendeltetése annak külvilágban való „érzékeltetősége”, egy szerzői alkotásban szereplő figura elsődleges szerepe, hogy az adott műben – azzal egyiséget alkotva – szerepeljen, s adott esetben az olvasó- és nézőközönséget, annak elolvasására, megtekintésére indítsa. A merchandising esetében ezeket, már, az eredeti funkciójuktól eltérően, áruk és szolgáltatások értékesítésére használják fel. Az előbb említettek indokolják azt, hogy a merchandising intézményét logikailag a védjegy másodlagos felhasználási területei között tárgyaljuk.

A fogalomban szereplő merchandising tárgyak (jogok) alapján további csoportosítást végezhetünk ezzel is segítve az eligazodást e jogintézményen belül.

1. személyi merchandising

(1) élő személyi merchandising

- (2) sportjogi merchandising
- (3) posthumus személyi merchandising
- 2. szerzői jogi merchandising
- (1) képzeletbeli személyi merchandising
- (2) képzeletbeli figurák merchandisingja
- 3. védjegy merchandising⁴³

A merchandising esetében az annak alapjául szolgáló jogok tulajdonosa, mások számára engedélyt ad e jogok felhasználására. E felhasználásra kötött megállapodásokat olykor a legkülönfélébb elnevezéssel illetik, attól függően, hogy az melyik merchandising tárgyra irányul, így: a szerzői jog terén kiadói, megfilmesítési szerződésekről, más területeken reklámszerződésekről beszélnek.

Véleményem szerint e változatos megnevezések mögött valójában, egy licenciaszerződés húzódik meg, melynek tartalma adott esetben meghatározott elemekkel bővül, attól függően, mely merchandising típussal állunk szemben. Amennyiben a merchandising tárgyá védjegy, akkor annak másodlagos felhasználására az első fejezetben tárgyalt védjegylicencia-szerződés szolgál.

Ezt az állítást támasztja alá a német szakirodalomban⁴⁴ található merchandising szerződésminta, amelyről tüzetesebb megvizsgálás után megállapíthatjuk: valójában egy licenciaszerződést takar, annak minden jellegzettségével együtt. A szerződéskötő feleket licenciadónak ill. vevőnek nevezi, azok jogai és kötelezettségei, a felek együttműködésére, a minőségellenőrzésre, díjképzési elvekre vonatkozó rendelkezések mind megegyeznek a licencia- és védjegylicencia-szerződésnél tárgyalt rendelkezésekkel.

Felmerül a kérdés, hogy a merchandising esetében jogviszonyról, vagy már önálló merchandising szerződésről beszélhetünk. Tattay Levente álláspontja szerint: „Magyarország vonatkozásában a direkt módon részletezett és szabályozott merchandising megállapodások tudatos és széles körű alkalmazásáról nem beszélhetünk.”⁴⁵ Mások konkrét merchandising szerződést jelölnek meg, anélkül hogy magán a merchandising intézményén belül, az annak alapjául szolgáló jogok meghatározásával, merchandising típusokat különítenének el.

Csatlakozok azokhoz, akik csupán jogviszonyként, s nem önálló nevesített szerződésként tekintenek e jogintézményre. Mint ahogy fentebb említettem, a merchandising mögött valójában minden esetben egy licenciaszerződés húzódik meg, s amit sokan merchandising szerződésnek tekintenek, az nem más,

mint az adott merchandising jog másodlagos felhasználásához kapcsolódó licencszerződés.

2. A védjegyjogi merchandising

A csoportosítás során felsorolt merchandising típusok közül, jelen dolgozatban csak a dogmatikailag ide kapcsolódó védjegyjogi-merchandisingot kívánom részletesen bemutatni. Ebben az esetben a merchandising tárgya olyan figura, megjelölés stb., amely védjegyjogi oltalomban részesült. A jogirodalomban egyöntetű az az álláspont, hogy a merchandising jogok legerősebb védelmét, a védjegyoltalom testesíti meg, tekintettel arra, hogy ez egy abszolút szerkezetű és negatív tartalmú jogviszonyt eredményez. A védjegy törvény 12.§ (2) bekezdése szerint: „A kizárólagos használati jog alapján a védjegy jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ

- a) a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplőkkel;
- b) olyan megjelölést, amelyet a fogyasztók a védjeggyel összetéveszhetnek a megjelölés és a védjegy azonossága vagy hasonlósága, valamint az érintett áruk, illetve szolgáltatások azonossága vagy hasonlósága miatt; vagy
- c) a védjeggyel azonos vagy ahhoz hasonló megjelölést a védjegy árujegyzékében szereplőkkel nem azonos vagy azokhoz nem hasonló árukkal, illetve szolgáltatásokkal kapcsolatban, feltéve, hogy a védjegy belföldön jóhírnevet élvez, és a megjelölés alapos ok nélkül történő használata sértené vagy tisztességtelenül kihasználná a védjegy megkülönböztető képességét vagy jóhírnevét.”

Az idézett jogszabályi rendelkezésből egyértelműen kitűnik, hogy az oltalom milyen erős védelmet biztosít a védjegy jogosult számára. A jogosult védjegybitorlás esetén a Ptk. 84. §-ban meghatározott igényeket támaszthatja, valamint számos a védjegy törvény által meghatározott lehetőség is rendelkezésére áll. Ebből következik az, hogy mindenki, aki valamely ismert figurát, nevet, szimbólumot eredeti funkciójától eltérően, áruk és szolgáltatások értékesítésére kíván felhasználni, törekszik annak védjegykénti bejelentésére. Véleményem szerint ez a védjegyjogi merchandising egyik csoportja.

Abban az esetben, amikor már egy meglévő és ismert védjegyet (pl.: Adidas) kívánnak a merchandising keretében eredeti funkciójától eltérően, másfajta áruk és szolgáltatások értékesítésére felhasználni, akkor tulajdonképpen nem beszélünk másról, mint a védjegy árujegyzékétől eltérő alkalmazásáról. Gyakorlati példával élve, így fordulhat elő, hogy az addig kizárólag ruhaneműkön és sportfelszerelésen látható Adidas védjegy egy illatszeren is megtaláljuk.

Összegezve tehát a védjegyjogi merchandisingot, annak tárgya alapján két csoportra oszthatjuk: egyik esetben egy korábban védjegyoltalmat nem élvező név, figura stb. a merchandising keretében védjegyoltalmat kap, abból kifolyólag, hogy a korábbi funkciótól eltérő hasznosítás és az ebből adódó kereskedelmi viszonyok a korábbinál erősebb jogi védelmet igényelnek; a másik esetben egy korábbi védjegyet a merchandising keretében eredeti felhasználásától eltérő áruk és szolgáltatások értékesítésére használnak fel, s ilyen módon az eredeti funkció megmarad, de az árujegyzék megváltozik.

A védjegyjogi merchandising esetében a jogviszony mögött egy, az első fejezetben részletezett védjegylicencia-szerződés húzódik meg, az ott említett rendelkezésekkel együtt. Többletrendelkezésként talán a védjegy reklámban történő szerepeltetése említhető, amit ugyan a klasszikus védjegylicencia-szerződésbe is belefoglalnak a felek, de ebben az esetben ez sokkal részletesebb.

A licenciaadót folyamatos ellenőrzési jog illeti meg azon reklámok tekintetében, amelyekben a védjegyet szerepeltetik. A licenciavevő köteles az adott reklámanyagot előzetesen elküldeni a licenciaadó számára, akinek jóváhagyása után van csak lehetőség, annak megjelentetésére. Fokozottan érvényesül a licenciaadó azon joga, hogy ellenőrizze, hogy a védjegy milyen termékeken és milyen módon kerül felhasználásra.

A védjegylicencia-szerződés merchandisingon belül betöltött szerepéről elmondható, hogy az nem más, mint az adott merchandising jog másodlagos felhasználásához kapcsolódó licencia szerződés, mely maga után vonja, hogy benne a feleknek minden általuk fontosnak tartott kérdést részletesen rendezniük kell, csak úgy, mint egy önálló védjegylicencia-szerződésben.

IV. A VÉDJEGY ADÁSVÉTELE

A védjegy másodlagos felhasználásának általam tanulmányozott utolsó területe a védjegy adásvétele, amely jogdogmatikailag már kevésbé kapcsolódik az eddig tárgyalt licencia, franchise, know-how illetve merchandising jogin-

tézményeihez. Míg az előző jogviszonyok magvát mindig egy licencia szerződés adja, addig ebben az esetben egy adásvételi kontraktussal állunk szemben, amelynek tárgya meglehetősen speciális. Ami összefűzi ezt és az előbbi jogintézményeket, hogy mind a védjegy új felhasználási területeit képezik. A védjegy ebben az esetben is nem egy áruba vagy szolgáltatásba ágyazva jelenik meg a vagyoni forgalomban, hanem tőlük különválik, és önálló terméként kerül értékesítésre. Ebben a vonásában a védjegy adásvétele teljesen megegyezik a védjegylicenciával, franchise-zal ill. a védjegyjogi merchandising-gal. Az adásvétel helyett tágabb értelemben a védjegy átruházásáról is beszélhetnénk, azonban az átruházáson belül annyira egyeduralkodó az adásvétel, hogy talán helyesebb e szűkebb jogintézmény tárgyalása.

A védjegy adásvételének megjelenése okait elsősorban a gazdasági életben találjuk, ugyanis egy cég számára adott esetben sokkal kedvezőbb lépést jelent egy már befutott és a fogyasztók által kedvelt védjegy megvásárlása, mint több éves kemény munka és rengeteg pénz befektetése árán egy saját kialakítása. A másik oldalon ugyanakkor ott van a fogyasztó, aki attól függetlenül, hogy kinek a tulajdonában van az adott védjegy, a termék megvásárlásával pénzéért szeretné az addig megszokott minőséget kapni.

1. Forgalmképes jog, mint adásvétel tárgya

Míg az előző fejezetben tárgyalt jogintézmények esetében a jogszabályi háttér meglehetősen szűkös volt, addig az adásvételnél egy dogmatikailag részletesebben kidolgozott, s kiforrt jogügylettel állunk szemben. A Ptk. adásvételre vonatkozó szabályai ugyan iránymutatást adnak számunkra, de a speciális tárgy miatt mégis nehéz helyzetbe kerülünk e jogintézmény tárgyalásakor.

Ha egyáltalán adásvétel tárgyának tekinthetjük a védjegy fennálló forgalomlépes jogot, ugyanis a jogirodalom koránt sem egységes abban a kérdésben, hogy az adásvétel tárgyát kiterjeszthetjük-e a jogokra. Első lépésben ezt a kérdéskört kell körüljárunk, majd a védjegy adásvételét a már korábban kibontott védjegylicenciával érdemes összehasonlítani, azt kutatva, hogy annak ellenére, hogy két különböző jogügylettel állunk szemben vannak e köztük hasonló vonások.

A Ptk. 365. § (1) bekezdése szerint „*Adásvételi szerződés alapján az eladó köteles a dolog tulajdonát a vevőre átruházni és a dolgot a vevő birtokába bocsátani, a vevő pedig köteles a vételárat megfizetni és a dolgot átvenni.*”; a (2) be-

kezdés így folytatja: „Adásvétel tárgya lehet minden dolog, amely nincs kivonva a forgalomból.”

A Polgári Törvénykönyv alapján az adásvétel tárgya – pontosabban közvetett tárgya – csak dolog lehet, ugyanakkor a törvény a dolog fogalmát már nem definiálja. Ehhez a tulajdonjog általános szabályait kell segítségül hívunk, amely szerint: „*Minden birtokba vehető dolog tulajdonjog tárgya lehet.*” Az adásvétel közvetett tárgyának tehát két fontos jellemzője van: birtokba vehetőség és forgalomképesség.

A Polgári Törvénykönyv rendelkezéseinek szoros értelmezése alapján – mely szerint dolog csak birtokba vehető ingó és ingatlan lehet – a jogokat nem lehet besorolni a dolog fogalmába, ugyanakkor az élet teremtette új viszonyok következtében, mind az elméleti tudomány, mind a gyakorlat a dolog fogalmának, s így az adásvétel tárgyának kiterjesztése felé tart. A szellemi tulajdon, s köztük az általunk is tárgyalt védjegy előretörése is indokoltá teszi az így megkezdett folyamatot.

A változás oka, hogy „az ilyen eszmei javak (tipikusan immateriális javak) is egyre inkább dolog módjára hasznosíthatók”.⁴⁶Bíró György álláspontja szerint: „az adásvétel közvetett tárgya bármilyen ingó vagy ingatlan dolog, ill. jogosultság lehet, amennyiben forgalomképes.”⁴⁷A védjegy fennálló oltalmi jog, mint vagyoni jogosultság a Legfelsőbb Bíróság döntése alapján (BH 1992/1. szám, 39/92. sz. jogeset) forgalomképes és apportálható, ugyanakkor az apportálás nem feltétlenül jelent adásvételt.

Az ilyen jog fizikailag ugyan nem vehető birtokba, de a birtokbavételt és az azt megvalósító átadást tágan kell értelmezni: átadásnak minősül minden olyan magatartás, amelynek eredményeként „a dolog az átruházó hatalmából a tulajdonjog megszerzőjének hatalmába kerül”⁴⁸és azt elsősorban jogi, s nem fizikai oldalról kell megközelíteni. Ennek alapján: a jog átadója lemond rendelkezési jogáról, és azt a vevő részére átengedi. Ilyen módon a védjegy fennálló oltalom birtokba vehető és forgalomképes jogosultságnak tekinthető.

A Ptk. a forgalomképes jogok átruházását az engedélyezés intézményével kívánja megoldani, de egyrészt ehelyütt a törvény csak a követelések átruházásáról beszél, jogokéről nem, másrészt nem derül ki, hogy ez tradíciós vagy konszenzuális rendszerben valósul meg. Ilyen módon a hatályos Ptk-ban a forgalomképes jogok átruházása nincs szabályozva. Az adásvétel tárgyának forgalomképes jogokra történő kiterjesztése mindenképpen megoldja az így ki-

alakult problémát. Más államok jogrendszerében is találunk erre példát: mind az osztrák, mind a francia jog kiterjeszti az adásvétel tárgyát a jogokra is.

Az új Polgári Törvénykönyv tervezete a következők szerint szabályozza a kérdést:

„5:195. § (Adásvételi szerződés)

(1) Adásvételi szerződés alapján az eladó köteles a dolog tulajdonjogát a vevőre átruházni, a jogot és a követelést pedig a vevőre engedményezni, a vevő köteles a vételárat megfizetni és a dolgot átvenni ill. az engedményezést elfogadni.

(2) Adásvételi tárgya lehet minden forgalomképes dolog, jog és követelés.”

A javaslat alapján „a dolog feletti tulajdonjog ellenérték fejében történő megszerzéséhez érvényes adásvételi szerződés és érvényes birtokátruházás, míg követelések és jogok esetén az adásvételi szerződés mellett érvényes engedményezés szükséges”⁴⁹A javaslat ezen felül kiterjeszti az adásvétel tárgyát a forgalomképes jogokra is.

Az adásvétel és engedményezés ilyen módon történő kombinációja és a szerződés tárgyának forgalomképes jogokra történő kiterjesztése véleményem szerint a modern kor követelményeinek megfelelő és a mostani kérdéses helyzetet tisztázó megoldás lenne.

2. A védjegy adásvételének jellemzői

Amennyiben elfogadjuk azt, hogy a védjegyoltalom, mint forgalomképes jog az adásvétel tárgya lehet, abban az esetben kísérletet kell tennünk e jogügylet felvázolására, és e dolgozat témájából adódóan a védjegylicenciával történő összehasonlítására.

2.1. Szerződő felek és a szerződés tárgya

A szerződéskötő felek: eladó és vevő.

A szerződés tárgya – közvetett tárgya – a védjegy fennálló oltalom, mint vagyoni értékkel bíró jog. Míg a licencia esetén a jogosult csak a védjegy használatának és hasznosításának jogát kapja meg, amelyet a licenciaadó még számos ponton korlátozhat, addig az adásvétel esetén a vevő a védjegyhez kapcsolódó minden jogot korlátozásmentesen és véglegesen megkap.

2.2. Az eladó kötelezettségei

Az eladó kötelezettsége a védjegyre vonatkozó jog tulajdonjogának vevő részére történő átruházása, amely védjegy esetén maga után vonja az átruházás

tényének a védjegy lajstromozásába való átvezetését. Köteles továbbá a szerződés tárgyának lényeges tulajdonságairól, azzal kapcsolatos fontos körülményekről a vevőt tájékoztatni. A védjegy adásvétele esetén ez a kötelezettség, a harmadik személyek védjegyre vonatkozó jogosultságainak közlését jelenti.

Mind a védjegylicencia, mind az adásvétel esetén a védjegy tulajdonosa köteles helyt állni azért, hogy a szerződés tárgya harmadik személyek jogaitól mentes. E jogszatosság tartalma – mivel a védjegy törvény is az eladó jogszatossági kötelezettségét veszi alapul – a két jogügylet esetében teljesen megegyezik.

A védjegylicenciához hasonlóan, az adásvételi szerződés esetében is sátuskutatás elvégzése szükséges ahhoz, hogy az eladó biztosan állíthassa azt, az általa átruházni kívánt védjegyyalton más személyek jogától mentes.

Véleményem szerint helytelen az az álláspont, hogy a szellemi tulajdon körében, s főleg a védjegy esetében, a jogszatosság megítélése ne objektív alapon történjen, hanem figyelembe véve az eladó jó- vagy rosszhiszeműségét. Az eladó helytállása független annak jó- vagy rosszhiszeműségétől, ez a körülmény csak az elállás után, a kártérítés mértékének megállapításánál kaphat szerepet.

2.3. A vevő kötelezettségei – a védjegy értékének meghatározása

A vevő alapvető kötelezettsége az ellenszolgáltatás, azaz a vételár megfizetése. Klasszikus adásvételi kontraktus esetében a vételár megállapítása általában nem jelent különösebb problémát, de védjegy esetében, mivel annak értékelésére máig nem alakultak ki egységes elvek, érdemes erre több figyelmet szentelni.

A védjegy hatalmas értéket jelenthet egy vállalat életében: amennyiben megfelelően ismert a fogyasztók körében megsokszorozza az általa fémjelzett termékek értékét, ugyanakkor e „hatalmas érték” pontos összegszerűsége, objektív támpontok hiányában már nehezen állapítható meg.

A védjegy az adásvétel egyéb tárgyaihoz képest eltérően viselkedik, mivel értéke az idő elteltével – amennyiben megfelelően használják – arányosan nő. Általánosságban elmondható, hogy a védjegy adott piaci értékét a következő tényezők befolyásolják:

- „a vállalat jövedelmezősége
- milyen erős a jelzés

- az árujegyzék köre
- a jelzés nemzetközi ismertsége
- az általa elérhető plusz jövedelem”⁵⁰

Míg az első négy tényező jobbra számszerűen meghatározható, addig az utolsó elemet soha sem lehet teljes pontossággal megjósolni. Egy védjegy, amennyiben kedvelté válik, többszörösen visszahozhatja a ráfordított marketing, s egyéb költségeket, ugyanakkor ellenkező esetben a teljes ráfordítás veszteségként könyvelhető el.

A védjegy értékelésére több módszer is rendelkezésre áll, de kétséget kizáróan egyik sem nyújt biztonságot arra nézve, hogy a kalkulált érték valóban arányban áll a védjegy valóságos értékével.

Beszélhetünk a vállalatértékelés keretében történő meghatározásról, ahol „a vállalat és annak termelővagyonra annyit ér, amennyire nyereségesé tehető.”⁵¹ de a védjegyet értékelhetjük önmagában is, s ekkor „a hosszabb távon realizált többletnyereségből kell kiindulni, annak tőkésítésével.”⁵² A magyar gyakorlatban elterjedt vagyonekv alapján, a védjegy értékét a számviteli szabályok figyelembevételével, s az amortizációval számolva határozzák meg. Ez az érték azonban egy részről mindig csak egy meghatározott időpontra vonatkozik, más részről, – mivel a védjegy értéke az idő elteltével arányosan nő – ebben az esetben amortizáció szabályait nem alkalmazhatjuk.

Összegzésképp elmondható, hogy a védjegy értékét soha sem lehet teljes biztonsággal, pontosan, s széleskörűen meghatározni, ugyanis e mögött az objektív tényezőknél kívül (pl.: befektetett összeg, árujegyzék köre), számos olyan elem is meghúzódik (pl.: egy védjegy ismertsége, kedveltsége, jövedelmezősége), amelynek mértékére, jelentőségére csak következtetni tudunk.

Az hogy a védjegy értékét csak közelítőleg tudjuk meghatározni, maga után vonja azt, hogy az adásvételi szerződésnél az eladó és a vevő szolgáltatása nem mindig áll arányban egymással. Az ebből eredő viták kiküszöbölése mindenképpen a felekre hárul.

A védjegy adásvétele mögött több bizonytalan tényező húzódik meg: tárgyról a jogszerűség keretében sokkal nehezebb megállapítani, hogy az harmadik személyek jogaitól mentes-e, más részről értéke, s így a vételár is csak közelítőleg adható meg. Emiatt kijelenthetjük: a védjegy adásvétele a klasszikus

adásvételi szerződéshez képest – amelynek tárgya valamely ingó vagy ingatlan dolog – sokkal kockázatosabb ügyletet jelent a vevő számára.

ÖSSZEZÉS

Dolgozatom célja a védjegy másodlagos (új) felhasználási területeinek részletes és összehasonlító bemutatása volt. Ezek a másodlagos felhasználási területek: a védjegylicencia, a franchise, a védjegyjogi merchandising és a védjegy adásvétele. Tágabb értelemben e jogintézményeket az fűzi össze, hogy alkalmazásukkor a védjegy, a hagyományos felhasználásától eltérően, nem egy áruba vagy szolgáltatásba ágyazva jelenik meg a vagyoni forgalomban, hanem önálló termékként kerül értékesítésre. E másodlagos felhasználási módokon belül egy szűkebb halmazt képez a védjegylicencia, franchise és védjegyjogi merchandising hármasa, ugyanis mind a franchise, mind a védjegyjogi merchandising alapját a védjegylicencia-szerződés képezi.

Ebből kiindulva azt kellett a további vizsgálódás középpontjába helyeznünk, hogy az alap védjegylicencia szerződés a franchise ill. merchandising esetében mitől több és más. Levonhatjuk azt a következtetést, hogy a védjegylicencia-szerződés a franchise esetében, az annak magját képező vegyes licenciaszerződésben foglal helyet, s ilyen módon járulékos jellegű (mellékkötelem); a merchandising esetében a védjegylicencia nem más, mint a jogviszony mögött meghúzódó – sokak által tévesen önálló merchandising szerződésként nevezett – a védjegyre, mint merchandising tárgyra kötött licenciaszerződés (főkötelem). Ez maga után vonja azt, hogy a franchise alapját képező védjegylicencia-szerződésben, annak járulékos jellege miatt, a feleknek sokkal kevesebb kérdést kell szabályozniuk, mint az önálló vagy a merchandisingban helyet foglaló védjegylicencia-szerződésben.

A védjegy adásvétele más problémákat vetett fel: a védjegyen fennálló oltalom, mint forgalomképes, vagyoni értékkel bíró jog lehet-e adásvételi szerződés tárgya, illetve teljes pontossággal megállapíthatjuk-e a védjegy értékét?

Mivel a védjegyen fennálló oltalom és más hasonló szellemi tulajdon, ma már egyre inkább dolog módjára viselkedik, a jogfejlődés természetes eredménye, s egyúttal a modern kereskedelmi viszonyok egyik fontos követelménye az adásvétel tárgyának forgalomképes jogokra történő kiterjesztése.

Ami a védjegy értékét illeti elmondható, hogy az számos – objektív és szubjektív – tényezőből tevődik össze, s ilyen módon egy komplex módszer segítségével is csak közelítő értéket állapíthatunk meg.

A védjegy ma már jelentősen túlhaladt hagyományos funkcióin és az itt ismertetett másodlagos, s egyben új felhasználási területek is mutatják mennyire szerteágazó jogintézménnyel állunk szemben. A piacgazdaság egyik alapkövének, s rendkívül fontos versenyesszköznek tekinthető, így, jelentőségénél fogva, a joggal szemben mindenképpen követelményként fogalmazható meg, hogy a folyamatosan változó gazdasági és piaci viszonyokkal lépést tartva, további fejlődésének megfelelő alapot, s keretet adjon. Ezt szem előtt tartva a védjegy másodlagos felhasználása egy olyan területnek tekinthető, amelynek szabályai még alakulóban vannak, és a jövő kérdése, hogy mennyire sikerül egy a mostaninál részletesebb és egzaktabb szabályozást lefektetni.

JOGSZABÁLYOK JEGYZÉKE

1997. évi XI. tv. a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról

1995. évi XXXIII. tv. a találmányok szabadalmi oltalmáról

1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről

246/1997 (XII. 20.) Kormányrendelet a franchise-megállapodások egyes csoportjainak a versenykorlátozás tilalma alól történő mentesítéséről (hatályban volt: 2002. IV. 09-ig)

IRODALOMJEGYZÉK

A Franchising Etikai Kódexe – megtalálható: <http://www.franchise.hu/index.php?hir=16> (világhálón megjelent: nincs adat)

Bíró György (szerk.): Magyar polgári jog – Szerződési altípusok, Novotni Kiadó, Miskolc 2003

Christian Schertz: Merchandising Rechtsgrundlagen und Rechtspraxis, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1997

Csécsy György: Adalékok a franchise fogalmának meghatározásához és a franchise szerződésekhez, Jogtudományi Közlöny, 1995/5

Csécsy György: A franchise szerződésekről, Gazdaság és Jog, 1996/5

Csécsy György: A know-how szerződések minősítéséről, Gazdaság és Jog, 2004/2.

Csécsy György: A védjegylicencia szerződésekről, Gazdaság és Jog, 1996/1.

Csécsy György: Védjegyjog és piacgazdaság, Novotni Kiadó, Miskolc 2001

Franchise szerződés, Összeállítás Dr. Kiss István, „Franchise A-tól Z-ig” című könyve alapján – megtalálható: <http://www.franchise.hu/index.php?hir=4> (világhálón megjelent: nincs adat)

Görög Márta: Néhány gondolat a merchandising jogviszonyról, kézirat

Lenkovics Barnabás: Magyar polgári jog: A dologi jog vázlatja, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2001

Lontai Endre: A licencszerződések alapvető kérdései, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978

Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfi Péter – Vékás Gusztáv: Magyar Polgári Jog Szellemi alkotások joga, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2006

Lukács Mónika – Sándor István – Szűcs Brigitta: Új típusú szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben, hvgorac, Budapest 2003

Menyhárd Attila: Dologi jog, Osiris Kiadó, Budapest 2007

Miskolczi Bodnár Péter: Atipikus szerződések, Gazdaság és Jog 1997/1.

Molnár István: A licencszerződések gyakorlati kérdései, Buzás N. (szerk.) 2005: Tudásmenedzsment és tudásalapú gazdaságfejlesztés. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei 2005. JATEPress, Szeged, 216-237. o. – megtalálható: <http://www.eco.u-szeged.hu/tudkozlemeny/pdf/2005/Molnar.pdf> (világhálón megjelent: 2005. június 10.)

Papp Tekla: Atipikus szerződések, egyetemi jegyzet, Szeged 2007

Rátky Miklós: A franchise szerződés jogi aspektusai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1994

Strihó Krisztina: A merchandising szerződés, Jogelméleti Szemle 2008/1.

Tattay Levente: A merchandising, Külgazdaság Jogi Melléklete, 2002/6

Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex Kiadó, Budapest 2008

Vida Sándor: Védjegy és vállalat, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1982

Vígh József Ferenc: A külkereskedelmi célú licencszerződések egyes jogi és gyakorlati kérdései, Külgazdaság Jogi Melléklete, 1991/11 és 1991/12

JEGYZETEK

1 1997. évi XI. tv. a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról

2 Lontai Endre – Faludi Gábor – Gyertyánfi Péter – Vékás Gusztáv: Magyar Polgári Jog Szellemi alkotások joga, Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 2006, 297. o.

3 Lontai Endre: A licencszerződések alapvető kérdései, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1978, 114-116. oldal

4 Lontai, Faludi, Gyertyánfi, Vékás, 298. o.

5 Csécsy György: A know-how szerződések minősítéséről, Gazdaság és Jog, 2004/2., 13. o.

6 Molnár István: A licencszerződések gyakorlati kérdései – Buzás N. (szerk.) 2005: Tudásmenedzsment és tudásalapú gazdaságfejlesztés. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei 2005. JATEPress, Szeged, 216-237. o. – megtalálható: <http://www.eco.u-szeged.hu/tudkozlemeny/pdf/2005/Molnar.pdf> (világhálón megjelent: 2005. június 10.), 16. o.

7 Molnár, 231- 232. o.

8 1995. évi XXXIII. tv. a találmányok szabadalmi oltalmáról 28. § (6) bekezdés

9 Lontai, Faludi, Gyertyánfi, Vékás, 301. o.

10 Molnár, 224. o.

11 Molnár, 224. o.

12 Molnár, 236. o.

13 Lontai, Faludi, Gyertyánfi, Vékás, 301. o.

14 Molnár, 220-221. o.

15 Lontai, Faludi, Gyertyánfi, Vékás, 302. o.

- 16 Molnár, 233. o.
17 Csécsy György: A védjegylicencia szerződésekről, Gazdaság és Jog, 1996/1., 2. o.
18 Vida Sándor: Védjegy és vállalat, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1982, 218. o.
19 Vida, 224. o.
20 Vida, 226. o.
21 Vida, 232. o.
22 Lontai, Faludi, Gyertyánfi, Vékás, 303. o.
23 1959. évi IV. tv. a Polgári Törvénykönyvről 207. § (4) bekezdés
24 1997. évi XI. tv. a védjegyek és a földrajzi árujelzők oltalmáról 25. §
25 Vida, 241-243. o.
26 Hatályban volt: 2002. IV. 09-ig
27 Rátky Miklós: A franchise szerződés jogi aspektusai, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1994, 15-16. o.
28 Rátky, 47. o.
29 Rátky, 50. o.
30 Papp Tekla: Atipikus szerződések, egyetemi jegyzet, Szeged 2007, 128. o.
31 Lukács Mónika – Sándor István – Szűcs Brigitta: Új típusú szerződések és azok gyakorlata a gazdasági életben, hvgorac, Budapest 2003, 192. o.
32 Csécsy György: Védjegyjog és piacgazdaság, Novotni Kiadó, Miskolc 2001, 168. o.
33 Franchise szerződés, Összeállítás Dr. Kiss István, „Franchise A-tól Z-ig” című könyve alapján – megtalálható: <http://www.franchise.hu/index.php?hir=4> (világhálón megjelent: nincs adat), 1. o.
34 Franchise szerződés, 1. o.
35 Papp, 129. o.
36 Rátky, 97. o.
37 Papp, 130. o.
38 Rátky, 96. o.
39 Papp, 130. o.
40 Papp, 131. o.
41 Papp, 127. o.
42 Strihó Krisztina: A merchandising szerződés, Jogelméleti Szemle 2008/1., 1. o.
43 Görög Márta: Néhány gondolat a merchandising jogviszonyról, kézirat, 3. o.
44 Christian Schertz: Merchandising Rechtsgrundlagen und Rechtspraxis, C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München 1997, 183-187. o.
45 Tattay Levente: A merchandising, Külgazdaság Jogi Melléklete, 2002/6 87. o.
46 Lenkovics, 40. o.
47 Bíró György (szerk.): Magyar polgári jog – Szerződési altipusok, Novotni Kiadó, Miskolc 2003, 35. o.
48 Menyhárd Attila: Dologi jog, Osiris Kiadó, Budapest 2007, 284. o.
49 Vékás Lajos (szerk.): Szakértői Javaslát az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, Complex Kiadó, Budapest 2008, 870. o.
50 Csécsy, 194. o.
51 Csécsy, 194-195. o.
52 Csécsy, 194-195. o.

